

**[0666] LITERERE SKRIUWERS EN AFUK-LESJOUWERS OER DE NOARM
FAN IT FRYSK**

Pieter Breuker

Summary

In February 1988 I sent round a questionnaire on 'Frisian and its standard'; of which this study presents the results. The questionnaire was sent to all the Frisian literary authors and AFUK-teachers (Algemeine Fryske Underrjocht Kommisje = General Frisian Education Board). I asked 54 questions, of which 47 have been worked out for this article. The number of respondents is 144 out of a total of 263.

Chapter 1. ('Introduction') provides data about the respondents (1.1.), the reasons for choosing literary authors and AFUK teachers (1.2.), information about the questionnaire (1.3.) and the tables used in Chapter 2. (1.4.).

Chapter 2. gives a survey of the major results and closes with a lengthy summary.

In Chapter 3. I draw up a number of desiderata for further research in the present field. In 'Taheakke I' the questions are listed. 'Taheakke II' is an elucidation of these questions.

1. Ynlieding

1.1. De respondinten

Om nei te gean hoe't de literêre skriuwers yn it Frysk en de AFUK-lesjouwers oer alderhanne noarmaspekten fan it Frysk tinke, haw ik yn febrewaris fan dit jier in skriftlike enkête hâlden. Yn myn ûndersiik falt ûnder it skift literêre skriuwers elkenien dy't ien of mear literêre publikaasjes yn it Frysk, wannear ek ferskynd en like folle de grutte, op syn namme stean hat. Ek rekkenje ik dejingen dêrta dy't literêr wurk oerset hawwe.

Ik ha foar it byinoar sykjen fan de skriuwers gebrûk makke fan de list fan 'Fryske skriuwers/skriuwsters' fan it F(rysk) L(etterkundich) M(useum)) en D(okumintaesje-sintrum) (mei tank oan Andries Stienstra, dy't my tige by de seleksje fan nammen holpen hat), de ledelist fan it 'Frysk Skriuwersboun' en fan myn eigen dokumintaasje. Foar de twadde groep respondinten haw ik my basearre op in AFUK-list fan lesjouwers (d.d. 9-9-1987).

It totale oantal literêre skriuwers wie 174 (46 f(roulju) en 128 m(anlju)), wylst it om 89 (55 f en 34 m) AFUK-lesjouwers gong, meiinoar dus 263 persoanen (101 f en 162 m). De oanskreaunen moasten sels opjaan yn hokker kwaliteit oft se de

enkête ynfollen: as literêr skriuwer of as AFUK-lesjouwer. Neffens de hjirfoar neamde listen wie der tusken beide skiften respondinten in oerlaping fan seis persoanen. Ek út de úteinlings te ferwurkjen ynkommen formulieren (144; sjoch hjirnei) docht bliken, dat dy oerlaping hiel lyts wie: fan de 78 net-anonime, harsels literêr skriuwer neamende respondinten, stienen 77 allinne op de skriuwerslisten en ien op dy listen en op de AFUK-list, fan de 52 net-anonime, harsels AFUK-lesjouwer neamende respondinten, stienen 51 allinne op de AFUK-list, wylst ien sawol op dy list as op de skriuwerslisten foarkaam.

Der binne meiïnoar 153 ynfolle enkête-formulieren ynkommen. Net meidien hawwe dus 110 (263-153), wêrûnder sân fan wa't it adres net bekend wie. Fan dy 153 formulieren binne 144 brûkber. De njoggen oaren kinne sa yndield wurde:

- fjouwer (trije net, ien al anonym; ien frou en trije manlju) hawwe de list as literêr skriuwer én as AFUK-lesjouwer ynfolle;
- ien (man; anonym; literêr skriuwer) hat syn leeftiid net opjûn;
- ien (frou, anonym; literêr skriuwer) hat har leeftiid net opjûn;
- ien (frou, net-anonym) stiet op AFUK-lesjouwerslist, mar jout assertiviteitstrening;
- ien (frou, net anonym) is literêr skriuwster yn it Hollânsk;
- ien (man, net anonym) hat ynfolle 'learaar Frysk HAFU/TWU'; stiet net op AFUK-lesjouwerslist; hat literêre publikaasjes op syn namme.

Totaal ferstjoerd tal formulieren: 263	<101 f = 38,4%
	162 m = 61,6%
Dêr binne fan weromkommen: 153 (= 58,2%)	< 55 f = 35,9%
	98 m = 64,1%
Totaal brûkber: 144 (= 54,8% fan 263)	< 51 f = 35,4%
	93 m = 64,6%
Op de skriuwerslisten stienen 174 persoanen:	< 46 f = 26,4%
	128 m = 76,6%
Op de AFUK-list stienen 89 persoanen:	< 55 f = 61,8%
	34 m = 38,2%

Fan de 144 brûkbere formulieren hawwe 85 respondinten de enkête ynfolle as literêr skriuwer (= 48,9% fan 174) en 59 as AFUK-lesjouwer (= 66,2% fan 89).

85 literêre skriuwers: <19 f = 22,4% (fan wa twa anonym)
66 m = 77,6% (fan wa fiif anonym)

59 AFUK-lesjouwens: 32 f = 54,2% (fan wa trije anonym)
    27 m = 45,8% (fan wa fjouwer anonym);
    yn totaal dus 14 fan de 144 = 9,7% anonym)

Ut boppesteand oersjoch kinne twa belangrike konklúzjes lutsen wurde:

- de respons ûnder de respondinten is grut: 153 fan de 263 ferstjoerde formulieren binne weromkommen: dat is goed 58%. Dy sifers krije noch mear betsjutting as ik dêrby opmerk, dat de enkête net maklik wie en al gau in trije kertier tiid koste. De hege respons kin tagelyk sjoen wurde as in oanwizing foar de belutsenheid by it ûnderwerp;

- hoewol't de literêre skriuwers en de AFUK-lesjouwens fansels in selekte stekproef út de Frysktaligen foarmje, haw ik, foar safier nei te gean, dêrbinnen in moai a-selekte stekproef lûke kinnen, sawol neffens skift as sekse rekkene (allinne de manlju binne yn beide skiften justjes oerfersjinwurdige). Dêrmei achtsje ik de útkomsten fan myn enkête representatyf foar de miening fan de trochsneed literêre skriuwer en de trochsneed AFUK-lesjouwer.

Ta beslút fan dizze paragraaf jou ik noch ynformaasje oer de leeftiid en de memmetaal fan de respondinten.

TROCHSNEED LEEFTIID

1. LESJ. F.	(32):	45,8
2. LESJ. M.	(27):	43,4
3. SKR. F.	(19):	53,8
4. SKR. M.	(66):	54,3
5. LESJ. TOT.	(59):	44,8
6. SKR. TOT.	(85):	54,2
7. TOT. GEN.	(144):	50,3
8. TOT. F.	(51):	48,8
9. TOT. M.	(93):	51,2

Trochinoar rekkene binne de respondinten goed 50 jier. De modale AFUK-lesjouwer komt op hast 45, de literêre skriuwer op goed 54 jier. Der sit dus nochal wat ferskil tusken harren, al moat sein wurde, dat fan beide groepen it jongste ôf is. Binnen de groep fan literêre skriuwers is de trochsneed frou justjes jonger as har manlike kollega, by de lesjouwens is it krekt oarsom.

MEMMETAAL

	LF (32)	LM (27)	SKR. F. (19)	SKR. M. (66)	LESJ. TOT. (59)	SKR. TOT. (85)	TOT. GEN. (144)	TOT. F. (51)	TOT. M. (93)
1. FRYSK	28	23	15	46	51	61	112	43	69
2. FRYSK + STEDSK	-	-	1	-	-	1	1	1	-
3. FRYSK + NEDER- LANSK	-	-	1	3	-	4	4	1	3
4. FRYSK + NEDERL.+ STELLING- WERFSK	-	-	-	1	-	1	1	-	1
5. STEDSK	1	1	1	6	2	7	9	2	7
6. STEDSK + DUTSK	-	-	-	1	-	1	1	-	1
7. MIDS- LANSK	-	-	-	1	-	1	1	-	1
8. POMP- STERS	-	-	-	1	-	1	1	-	1
9. BILTSK	-	1	-	1	1	1	2	-	2
10. NEDERL..	2	1	1	5	3	6	9	3	6
11. NEDERL. + MA- LEISK	-	-	-	1	-	1	1	-	1
12. GRINS- LANSK	1	1	-	-	2	-	2	1	1
TOTAAL	32	27	19	66	59	85	144	51	93

It wie te ferwachtsjen, dat fierwei de measten Frysk as memmetaal opjaan soenen. Dochs is der nochal ris ien dy't in net-Fryske taalfariëteit as memmetaal neamt:

as wy dêrta rekkenje de skiften 5 oant en mei 12, dan giet it om 20 fan de 144 respondinten (= 13,9%). Dat liket my in opmerklike útkomst ta: oan sawol skriuwers as lesjouwers wurde bûtengewoan hege taalfeardichheidseasken steld. Dy sille net lichter wurde as it ek noch om in oanlearde taal giet. Oan de oare kant: mar trije respondinten jouwe as memmetaal resp. memmetalen in fariëteit op dy't net yn Fryslân praat wurdt, nammentlik Grinslânsk (2x) en Maleisk (1x). Wat it neamen fan mear as ien memmetaal oangiet: yn de enkête hie ik it begryp omskreaun as 'dy taal ... dy't jo as bern it earste leard ha' (sj. Taheakke II). Nettsjinsteande dus de singularis 'taal' en it adjektyf 'earste' hawwe acht respondinten mear as ien memmetaal opjûn. Yn hoefier't dêr wat foar te sizzen is, haw ik net neigongen.

1.2. Motivearring fan de kar fan de beide skiften

Noarmbesef yn de sin fan it bewust kiezen út ûnderskate taalfoarmen is yn it Frysk yn it algemien swak; relatyf sjoen mar in lyts tal taalbrûkers is taalbewust. Telt men dy lykwols allegearre byinoar op, dan giet it dochs noch om hûnderten. Ik rekkenje dêrta ûnder mear oplieders Frysk (ûnderwizers, leararen, dosinten, wittenskiplike meiwurkers, AFUK-lesjouwers ensfh.), learlingen en studinten Frysk (yn fuortset en heger ûnderwiis), skriuwers, oersetters Frysk-Nederlânsk v.v., sjoernalisten (byg. fan de dei- en wykblêden yn Fryslân, fan *Omrop Fryslân*), amtners fan ynstellingen dy't har foar in part of hielendal mei it Frysk dwaande hâlde (byg. de saneamde ynfieringsgemeenten, de Fryske Kultuerried, it Frysk Letterkundich Museum en Dokumintaesjesintrum, it Mienskiplik Sintrum foar Underwiisbegeliedingstsjinsten, de Provinsjale Griffy, de Fryske Akademy), toanielspilars (byg. fan Tryater) en yn it Frysk preekjende doornys.

Om praktyske reden haw ik in kar út al dy skiften meitsje moatten. Omdat ik de útkomsten fan myn enkête mei de hân ferwurkje moast, wie it allinne al om de tiid útsletten, dat ik "elkenien" freegje soe. Leaver as oer te gean ta in seleksje (en dan hokker?) út alle skiften, haw ik twa dêrfan hielendal befrege. Dat ik dêrby krekt de AFUK-lesjouwers en de literêre skriuwers útsocht ha, is gjin tafal: de earsten hawwe har te hâlden oan de AFUK-noarm en dy foarme, sa't wy yn myn ynliedend artikel sjoen hawwe, in sintraal tema op de taalnoarmdei, wylst foar literêre skriuwers dy't by de AFUK publisearje, itselde jildt. Foar de skriuwers hie ik noch in oare reden: ik ferwachte by har in (wat) minder normative ynstelling as by de AFUK-lesjouwers, in ûnderstelling dy't oer 't generaal wol útkommen is. Dêrmei is tagelyk sein, dat (fansels) net alle noarmbewuste taalbrûkers deselde ideeën hawwe oer noarm. Undersyk ûnder oare groepen soe dêr grif fierdere bewizen fan jaan.

1.3. De enkête

De 54 fragen fan de enkête (sjoch TAHEAKKE I) beslane in wiid fjild: ik ha

besocht om de belangrykste tema's en striidpunten fan de noarmdiskusje yn de lêste jierren op 't aljemint te bringen. Achterôf besjoen hie it miskien mei wat minder fragen ta kinnen, al is it tal sa grut net as it liket: omdat der tusken sprek- en skriuwtaal yn it Frysk nochal wat ferskillen sitte (sj. ek side 189-190), haw ik wêr't dat mooglik wie, beide foarmen fan taalgebrûk hieltiten apart befrege. Sadwaande binne njoggentjin fragen "dûbel" steld. Ik kin op dit plak net de útkomsten fan alle fragen wiidweidich werjaan en besprekke, ik moat aksinten oanbringe. Ek hjirre is dat wer om in praktyske reden, yn dit gefal benammen de romte. De útkomsten fan de fragen 14, 20, 21, 26, 38, 41 en 51, dy't troch de dûbele fraachstelling ('útsein de Hollanisten en/of de dialektyske eigenaardichheden') minder goed te ferwurkjen wienen, haw ik hielendal weilitten.

Ik hie by de enkête in wiidweidige taljochting jûn. Dy hat wat de technyske kant fan it ynfoljen oangiet, wol fertuten dien: fierwei de measte weromstjoerde formulieren wienen brûkber. Wat de ynhâldlike kant oangiet, haw ik datoangeande wat minder wissichheid: yn de enkête brûk ik in tal termen dy't net elkenien yn deselde sin ferstean sil. Om de risseltaten dochs sa goed mooglik meiinoar fergelykje te kinnen, haw ik in oantal termen yn it begeliedend skriuwen (koart) taljochte (sjoch TAHEAKKE-II).

Om reden fan dyselde fergelykberens haw ik oan beide groepen hieltiten deselde fragen steld. Ik realisearje my dêrby, dat der yn dy fragen dêr't de lesjouwers har antwurd jaan moasten yn relaasje ta har 'AFUK-learsitewaasje', mooglik wat ferskil wêze kin mei de sitewaasje dy't foar skriuwers jildt: dy hat gjin beheining en jildt dêrom foar alle omstannichheden (sj. byg. fraach 14).

De folchoarder fan de fragen is troch it lot beskaat. Ik ha foar dy wurkwize keazen, om't ik tefoaren komme woe, dat troch it fuort opinoar folgjen fan besibbe fragen in soarte fan automatisme yn it beantwurdzjen ûntstean kinne soe.

Om alfêst doel te krijen oer de gearhing tusken de ferskillende fragen, jou ik no in mooglike oardering neffens soarte en tematyk. Oan 'e hân dêrfan besprek ik aanst ek de útkomsten. Fjouwerentweintich fragen slane op it Frysk yn it algemien, trijeëntweintich op it Frysk fan de literêre skriuwers resp. de AFUK-lesjouwers sels. Ek neffens tematyk kin in haadyndieling yn twaën makke wurde: fragen oer de posysje fan it Frysk (33) en oer de noarm fan it Frysk (14). Sjoen de oerlaping fan dy beide gebieten wie de yndieling yn in inkeld gefal min ofte mear arbitrêr. Dat liket my lykwols net slim ta foar safier't it my slagge is om de fragen yn gearhingjende gehielen yn te dielen. De beide lêstneamde haadgroepen binne ûnderferdielt yn in tal subkategoryen, dêr't deselde opmerkings foar jilde. It ûndersteande skema jout in folsleine en detaillearre yndieling fan alle fragen. Min ofte mear te fergelykjen subkategoryen hawwe hieltiten deselde nûmers (yn arabyske sifers). Om't der yn 'e regel in minder direkte parallelly tusken de ûnderdielen fan de subkategoryen bestiet, haw ik dy net nûmere, mar fan inoar skaat troch in lizzend streekje. De sifers tusken heakjes jouwe de nûmers fan de fragen út de enkête oan. As tusken twa fragen in plusteken stiet, giet it om deselde fraach, de earste kears foar it sprutsen, de oare foar it skreaune Frysk. Ta better begryp fan it skema is it fansels needsaaklik om de fragen fan de enkête der njonken te hâlden.

**MIENING OER FRYSK YN IT
ALGEMIEN****MIENING OER EIGEN FRYSK**

A: posysje frysk

1. *Frysk tusken folks- en kultuertaal*
  - Frysk tusken folks- en kultuertaal (6+49)
  - folsleinens Frysk (39+32)
  - rykdom Frysk (16)
  - libbenskrêft Frysk (8+37)
2. *Plak Hollânsk yn Frysk algemien*
  - ynfloed Hollânsk op Frysk algemien (24+46)
  - ferskil ynfloed Hollanisten yn sprek- en skriuwtal algemien (1)
  - taak ûnderwiis oangeande Hollanisten (12)
3. *Plak Fryske dialekten yn Frysk algemien*
  - ferskil ynfloed Fryske dialekten op sprek- en skriuwtal (4)
  - plak Fryske dialekten yn hânwurdbok Fryske Akademy (45)
  - lokalisearing "bêste" Frysk (13)
  - taak ûnderwiis oangeande Fryske dialekten (22)

- 1'. *Eigen ferantwurdlikens foar Frysk*
  - ynsette foar behâld Frysk (47)
  - bydrage ta gevens Frysk (2)
  - stilearjen fan eigen Frysk (34+43)
  - relaasje skriuwen c.q. lesjaan mei taalpolityk (50)

- 2'. *Plak Hollânsk yn eigen Frysk*
  - (by wize fan ynlieding op 53+27): hekel oan Hollânsk (5); behearsking Hollânsk foar-/ neidiel (25+15); 'Hollandofoby' (48+28)
  - plak Hollanisten yn eigen Frysk (53+27)

- 3'. *Plak Fryske dialekten yn eigen Frysk*
  - plak Fryske dialekten yn eigen Frysk (42+19)

- 4'. *Plak argaïsmen en purismen yn eigen Frysk*

- plak argaïsmen yn eigen Frysk (52+40)
- plak purismen yn eigen Frysk (9+29)

B: noarm

5. *Algemiene oanwêzigens en akseptasje noarm*
- 'lossens' yn noarm Frysk (10+30)
  - wurdboeken, grammatika's, literatuer ensfh. as boarnen noarm (44+35)
  - hânwurdboek Fryske Akademy as boarne noarm (11+33)
  - bestean fan soarte algemiene noarm foar skreaun Frysk ûnder skriuwers/ AFUK-lesjouwers (54)
  - akseptasje fan noarm yn wurdboeken, grammatika's, literatuer ensfh. troch brûkers Frysk (18+17)
- 5'. *Eigen ferlet en akseptasje fan noarm*
- by wize fan ynlieding op 36 en 23): ferlet fan ynformaasje oer ynterferinsje (3); brûken fan hânwurdboek Fryske Akademy as boarne noarm (31,7)
  - ferlet fan in troch treden op te stellen taalnoarm (36)
  - akseptasje fan in troch treden opleine taalnoarm (23)

1.4. *Taljochting op de tabellen*

Yn it twadde diel fan dit artikel jou ik hieltiten de folsleine útkomsten fan in fraach yn 'e foarm fan in tabel, sadat de lêzer oer alle ynformaasje beskikt. It seit himsels, dat ik net op alle sifers yngean kin: ik sil my ta inkelde haadsaken beheine moatte.

Foar alle dúdlikens folget hjirre in ferklearring fan de ôfkoaringen yn de lofterkolom fan de tabel:

LF (32):	AFUK-lesjouwers froulju (meiinoar 32); 22,2 %
LM (27):	AFUK-lesjouwers manlju (meiinoar 27); 18,8 %
SF (19):	literêre skriuwers froulju (meiinoar 19); 13,2 %
SM (66):	literêre skriuwers manlju (meiinoar 66); 45,8 %
LESJ. TOT. (59):	alle AFUK-lesjouwers (meiinoar 59); 41 %
SKR. TOT. (85):	alle literêre skriuwers (meiinoar 85); 59%
TOT. F. (51):	alle froulju (meiinoar 51); 35,4 %
TOT. M. (93):	alle manlju (meiinoar 93); 64,6 %

By de oantallen hjirboppe moat wol betocht wurde, dat troch ferskil yn grutte de ûnderskate groepen ûngelikens swier meitelle en dat dêrtroch in fertekene byld ûntstean kin. Sa't út de persintaazjes dy't it relative gewicht fan elke groep oanjouwe, bliken docht, binne foaral de skiften SF (19) en TOT.F. (51) ûnder- en de skiften SM (66) en TOT.M. (93) oerfertsjinwurdige. Dêrom soe it wolris wêze kinne, dat yn it algemien de stim fan de froulju te min en dy fan de manlju tefolle ynfloed op de resultaten hat.

Yn 'e folgjende kolommen steane ûnder elke antwurdmoglikheid hieltiten twa rychjes: it lofter jout de absolute tallen, it rjochter de persintaazjes (yn tsienden; troch ôfrûningsferskillen komt it totaal in inkelde kear krekt ûnder of boppe de 100%). Antwurden út de kategory 'oars' sil ik allinne jaan as dy belangryk of nijsgjirrich binne. Wat de kategoryen yn it algemien oanbelanget: yn elke tabel komme de foar harsels sprekende kolommen 'ja', 'nee', 'wit net' en 'oars' foar; 'net ynfo' betsjut 'net ynfolle' (dêr't ik ek dy gefallen ta rekkene ha dat mear as ien antwurdmoglikheid jûn is). De fragen 6, 7, 15, 24, 25, 31, 45, 46 en 49 befetsje noch oars oantsjutte kategoryen, soms mei op harsels net trochsichtige ôfkoartingen. Rieplachtsjen fan de antwurdkategoryen fan de oanbelangjende fragen jout de nedige dúdlikens.

2. De útkomsten fan de enkête

A: De posysje fan it Frysk

2.1. Frysk tusken folks- en kultuertaal

6. It SPRUTSEN Frysk is in /folkstaal/ sit tusken folkstaal en kultuertaal yn/ is op wei om kultuertaal te wurden/ kultuertaal/ wit net/ oars, ntl. ...

49. It SKREAUNE Frysk is in /folkstaal/ sit tusken folkstaal en kultuertaal yn/ is op wei om kultuertaal te wurden/ kultuertaal/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 6	FOLKS-TAAL		STFEKY		IOWKTW		KUL-TUER-T.		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	8	25	15	46,9	4	12,5	1	3,1	-	-	1	3,1	3	9,4
LM (27)	6	22,2	10	37	5	18,5	1	3,7	1	3,7	2	7,4	2	7,4
SF (19)	4	21,1	13	68,4	-	-	-	-	-	-	2	10,5	-	-
SM (66)	19	28,8	17	25,8	7	10,6	5	7,6	1	1,5	10	15,2	7	10,6
LESJ. T. (59)	14	23,7	25	42,4	9	15,3	2	3,4	1	1,7	3	5,1	5	8,5
SKR. T. (85)	23	27	30	35,3	7	8,2	5	5,9	1	1,2	12	14,1	7	8,2
TOT. GEN. (144)	37	25,7	55	38,2	16	11,1	7	4,9	2	1,4	15	10,4	12	8,3
TOT. F. (51)	12	23,5	28	54,9	4	7,8	1	2	-	-	3	5,9	3	5,9
TOT. M. (93)	25	26,8	27	29	12	12,9	6	6,5	2	2,2	12	12,9	9	9,7

FRAACH 49	FOLKS-TAAL		STFEKY		IOWKTW		KUL-TUER-T.		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	2	6,3	13	40,6	9	28,1	5	15,6	1	3,1	2	6,3	-	-
LM (27)	3	11,1	7	25,9	6	22,2	8	29,6	1	3,7	2	7,4	-	-
SF (19)	-	-	8	42,1	1	5,3	1	5,3	1	5,3	8	42,1	-	-
SM (66)	2	3	16	24,2	10	15,2	21	31,8	1	1,5	13	19,7	3	4,5
LESJ. T. (59)	5	8,5	20	33,9	15	25,4	13	22	2	3,4	4	6,8	-	-
SKR. T. (85)	2	2,4	24	28,2	11	12,9	22	25,8	2	2,4	21	24,7	3	3,5
TOT. GEN. (144)	7	4,9	44	30,6	26	18,1	35	24,3	4	2,8	25	17,4	3	2,1
TOT. F. (51)	2	3,9	21	41,1	10	19,6	6	11,8	2	3,9	10	19,6	-	-
TOT. M. (93)	5	5,4	23	24,7	16	17,2	29	31,2	2	2,2	15	16,1	3	3,2

N.B.

ik hie yn myn brief by de enkête de termen 'it sprutsen Frysk', 'it skreaune Frysk', 'folkstaal' en 'kultuertaal' sa definiearre:

'it sprutsen Frysk': it Frysk sa't de trochsneed Fries dat praat';

'it skreaune Frysk: it Frysk sa't dat yn 'e wurdboeken, grammatika's en literatuer fêstlein is';

'folkstaal: de taal dy't foar de deistige dingen troch it folk, de 'gewoane man', brûkt wurdt';

'kultuertaal: de taal dy't ek yn "hegere", offisjele fermiddens (byg. media, ûnderwiis, tsjerke) in folweardich plak hat'.

Fan alle respondinten achtet mar 4,9% it sprutsen en 24,3% it skreaune Frysk in kultuertaal (de manlju binne wat positiver as de froulju). It oare uterste, Frysk as folkstaal, jildt neffens 25,7% fan alle respondinten foar it sprutsen en neffens 4,9% foar it skreaune Frysk. De skreaune fariant is dus neffens mear respondinten kultuertaal as de sprutsen, mar de algemiene konklúzje kin wêze, dat beide in soarte fan tuskenposysje ynnimme: as wy dêr de antwurdmoglikheden 'sit tusken folkstaal en kultuertaal yn' en 'is op wei om kultuertaal te wurden' ta rekkenje, dan jildt dy tuskenposysje neffens 49,3% fan alle respondinten foar it sprutsen en neffens 48,7% foar it skreaune Frysk.

Yn de kategory 'oars' fan fraach 6 sizze sân respondinten, dat it Frysk sawol folks- as kultuertaal wêze kin. Trije oaren yn dy kategory binne fan betinken, dat soks fan de persoan ôfhinget, wylst ien in relaasje leit mei it domein. Yn de kategory 'oars' fan fraach 49 antwurdet in froulike skriuwster, dat it skreaune Frysk 'in keunsttaal [is], alteast fierhinne'.

39. It MUNLING brûkte Frysk is in ûnfolsleine taal, dy't de tekoarten meast út it Hollânsk wei oansuveret. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 39	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%	abs	%
LF (32)	10	31,3	17	53,1	3	9,4	1	3,1	1	3,1
LM (27)	13	48,1	8	29,6	1	3,7	-	-	5	18,5
SF (19)	11	59,9	3	15,8	3	15,8	-	-	2	10,5
SM (66)	34	51,5	19	28,8	7	10,6	2	3	4	6,1
LESJ. T. (59)	23	39	25	42,4	4	6,8	1	1,7	6	10,2
SKR. T. (85)	45	52,9	22	25,9	10	11,8	2	2,4	6	7,1
TOT. GEN. (144)	68	47,3	47	32,7	14	9,7	3	2,1	12	8,3
TOT. F. (51)	21	41,2	20	39,2	6	11,8	1	2	3	5,9
TOT. M. (93)	47	50,5	27	29	8	8,6	2	2,2	9	9,7

32. It SKREAUNE Frysk is in ûnfolsleine taal, dy't de tekoarten meast út it Hollânsk wei oansuveret. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 32	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	4	12,5	22	68,8	2	6,3	-	-	4	12,5
LM (27)	9	33,3	12	44,4	2	7,4	-	-	4	14,8
SF (19)	2	10,5	12	63,2	3	15,8	1	5,3	1	5,3
SM (66)	14	21,2	37	56,1	4	6,1	7	10,6	4	6,1
LESJ. T. (59)	13	22	34	57,6	4	6,8	-	-	8	13,6
SKR. T. (85)	16	18,9	49	57,6	7	8,2	8	9,4	5	5,9
TOT. GEN. (144)	29	20,2	83	57,7	11	7,6	8	5,6	13	9
TOT. F. (51)	6	11,8	34	66,6	5	9,8	1	2	5	9,8
TOT. M. (93)	23	24,7	49	52,7	6	6,5	7	7,5	8	8,6

NB: Ik hie de term 'Hollânsk' sa definiearre: 'Algemeen (Beschaafd) Nederlands, de taal sa't jo dy byg. yn de kranten lêze of op 'e radio en tillevyzje hearre'.

Foar it sprutsen Frysk beantwurdet 47,3% fan alle respondinten de stelling posityf, foar it skreaune 20,2% (it tal nee-antwurden is 32,7 resp. 57,7%). De ôfhinklikheid fan it Hollânsk jildt dus foaral foar de sprektal. Yn tsjinstelling ta de fragen 6 + 49 binne de froulju hjirre wat positiver oer it plak fan it Frysk as de manlju. Op beide fragen antwurdzje yn de kategory 'oars' fjouwer respondinten, dat de eventuele ûnfolsleinens him net oan it Frysk, mar oan de brûkers leit, m.o.w. it Frysk hat yn himsels de mooglikheden om ta in folsleine kultuertaal út te groeien, it is ymmanint produktyf. Dat lêste is grif wier, mar de mooglikheden ta útbou hingje wol ôf fan de sosjale posysje fan it Frysk.

16. It Frysk, sa't dat fêstlein is yn û.m. wurdboeken, grammatika's en literatuer, is ryk genôch om "alles" yn SKRIUWE te kinnen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 16	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
LF (32)	23	71,9	9	28,1	-	-	-	-	-	-
LM (27)	13	48,1	8	29,6	2	7,4	1	3,7	3	11,1
SF (19)	16	84,2	2	10,5	-	-	-	-	1	5,3
SM (66)	38	57,6	19	28,8	5	7,6	1	1,5	3	4,5
LESJ. T. (59)	36	61	17	28,8	2	3,4	1	1,7	3	5,1
SKR. T. (85)	54	63,5	21	24,7	5	5,9	1	1,2	4	4,7
TOT. GEN. (144)	90	62,6	38	26,4	7	4,9	2	1,4	7	4,9
TOT. F. (51)	39	76,4	11	21,6	-	-	-	-	1	2
TOT. M. (93)	51	54,8	27	29	7	7,5	2	2,2	6	6,5

In grutte mearheid fan de respondinten is it iens mei de stelling: 62,6% antwurdet 'ja' en 26,4% 'nee'. Dy sifers strike globaalwei sjoen mei de útkomsten fan fraach 32. De froulju binne wer (dúdlík) positiver as de manlju.

Yn de kategory 'oars' wurde de hegere domeinen (byg. technyk en wittenskip) neamd (mei-inoar 10x) as gebieten dêr't it Frysk gjin of net genôch eigen wurden hat. Ien respondint ljochtet syn 'nee' sa ta: 'oars wie der gjin Taalburo' (dat benammen foar taalútbou soargje moat).

8. It SPRUTSEN Frysk hat foldwaande libbenskrêft om him oan te passen oan feroare/feroarjende maatskiplike en kulturele omstannichheden en dochs in selsstannige taal te bliuwen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 8	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	17	53,1	5	15,6	7	21,9	1	3,1	2	6,3
LM (27)	11	40,7	5	18,5	2	7,4	1	3,7	8	29,6
SF (19)	7	36,8	2	10,5	6	31,6	-	-	4	21,1
SM (66)	29	43,9	20	30,3	8	12,1	2	3	7	10,6
LESJ. T. (59)	28	47,5	10	17	9	15,3	2	3,4	10	17
SKR. T. (85)	36	42,3	22	25,8	14	16,5	2	2,4	11	12,9
TOT. GEN. (144)	64	44,5	32	22,2	23	16	4	2,8	21	14,6
TOT. F. (51)	24	47	7	13,7	13	25,5	1	2	6	11,8
TOT. M. (93)	40	43	25	26,9	10	10,8	3	3,2	15	16,1

37. It SKREAUNE Frysk hat foldwaande libbenskrêft om him oan te passen oan feroare/ feroarjende maatskiplike en kulturele omstannichheden en dochs in selsstannige taal te bliuwen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl ...

FRAACH 37	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	20	62,5	1	3,1	7	21,9	-	-	4	12,5
LM (27)	13	48,1	1	3,7	4	14,8	1	3,7	8	29,6
SF (19)	13	68,4	-	-	4	21,1	1	5,3	1	5,3
SM (66)	38	57,6	10	15,2	6	9,1	5	7,6	7	10,6
LESJ. T. (59)	33	55,9	2	3,4	11	18,6	1	1,7	12	20,3
SKR. T. (85)	51	60	10	11,8	10	11,8	6	7,1	8	9,4
TOT. GEN. (144)	84	58,4	12	8,3	21	14,6	7	4,9	20	13,9
TOT. F. (51)	33	64,7	1	2	11	21,6	1	2	5	9,8
TOT. M. (93)	51	54,8	11	11,8	10	10,8	6	6,5	15	16,1

Foar it sprutsen Frysk is 44,5% fan alle respondinten it iens en 22,2 it ûniens mei de stelling, wylst dy sifers foar it skreaune Frysk 58,4 resp. 8,3% binne. De mooglikheden fan de skriuwtal wurde dus, sa't ek wol te ferwachtsjen wie, op 'en nij heger oanslein. De froulju binne wer wat positiver as de manlju. It tal respondinten dat gebrûk makket fan de kategoryen 'wit net' en 'oars' (foar fraach 8 16 resp. 14,6%, foar 37 14,6 resp. 13,9%) is relatyf sjoen heech, wat op ûnwissens oangeande it 'goede' antwurd wiist. Dy is ek te fernimmen oan de antwurden fan trije respondinten út de kategory 'oars', dy't al hoopje dat it Frysk selsstannich bliuwe kin, mar dêr net wis fan binne, wylst út dyselde kategory acht fan betinken binne dat dy selsstannigens allinnich bestean bliuwe kin as oan beskate betingsten (foaral op ûnderwiismêd) foldien wurdt. Foar fraach 37 jilde soartgelikense opmerkingen. Ien sitaat (fan in manlike skriuwer) út de kategory 'oars' fan dy fraach: 'my tinkt dat de achterstân fan it Frysk hieltyd grutter wurdt. Mei literatuer en Fryske les (yn benammen âldfrinzich idioom) kin it net ta. It Frysk soe folweardich meidraaie moatte yn 'e maatskippij'.

2.1'. De eigen ferantwurdlikens foar it Frysk oer

47. Ik wol my as Frysk literator/ AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) ynsette foar it behâld fan it Frysk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 47	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
	LF	LM	SF	SM	LESJ. T.	SKR. T.	TOT. GEN.	TOT. F.	TOT. M.	
LF (32)	32	100	-	-	-	-	-	-	-	-
LM (27)	26	96,3	-	-	-	-	-	-	1	3,7
SF (19)	18	94,7	-	-	1	5,3	-	-	-	-
SM (66)	54	81,8	1	1,5	1	1,5	3	4,5	7	10,6
LESJ. T. (59)	58	98,3	-	-	-	-	-	-	1	1,7
SKR. T. (85)	72	84,7	1	1,2	2	2,4	3	3,5	7	8,2
TOT. GEN. (144)	130	90,3	1	0,7	2	1,4	3	2,1	8	5,6
TOT. F. (51)	50	98	-	-	1	2	-	-	-	-
TOT. M. (93)	80	86	1	1,1	1	1,1	3	3,2	8	8,6

Mar leafst 90,3% fan alle respondinten wol him ynsette foar it behâld fan it Frysk, de froulju noch wat mear as de manlju (98 resp. 86%). Mar ien persoan

(0,7%) wol dat net. De ferantwurdlikens giet dus fier. De lesjouwers skoare heger as de skriuwers (98,3 resp. 84,7%) en dat is, sjoen it aard fan har wurk, ek wol te begripen.

Yn 'e kategory 'oars' antwurdzje trije skriuwers dat se net bewust of mei sin foar it behâld fan it Frysk krewearje, mar as dat in gefolch is fan har skriuwerij, dan is dat moai meinommen. Ek trije literators binne fan betinken dat skriuwen op himsels al in taalbefoarderjende aktiviteit is.

2. As Frysk literator/ AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) bin ik mei-ferantwurdlik foar de kwaliteit, de gevens, de suverens, fan it Frysk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 2	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
	abs.	rel.	abs.	rel.	abs.	rel.	abs.	rel.	abs.	rel.
LF (32)	32	100	-	-	-	-	-	-	-	-
LM (27)	26	96,3	-	-	-	-	-	-	1	3,7
SF (19)	16	84,2	1	5,3	-	-	2	10,5	-	-
SM (66)	57	86,4	4	6,1	-	-	-	-	5	7,6
LESJ. T. (59)	58	98,3	-	-	-	-	-	-	1	1,7
SKR. T.(85)	73	85,8	5	5,9	-	-	2	2,4	5	5,9
TOT. GEN. (144)	131	91	5	3,5	-	-	2	1,4	6	4,2
TOT. F. (51)	48	94,1	1	2	-	-	2	3,9	-	-
TOT. M. (93)	83	89,2	4	4,3	-	-	-	-	6	6,5

Ek hjirre beantwurdet fierwei it grutste part fan de respondinten de stelling befêstigjend, nammentlik 91%, en ek hjirre fiele de lesjouwers de ferantwurdlikens noch wat sterker as de skriuwers: 98,3 resp. 85,8%. Trochinoar rekkene is it ferskil tusken manlju en froulju wat lytser as yn fraach 47, mar de lêsten skoare dochs wer wat heger: 94,1 tsjin 89,2%.

Yn de kategory 'oars' antwurdet in skriuwer, dat de taal troch de lêzer begrepen wurde moat, der mei troch (te) "geef" taalgebrûk gjin ferfrjemding ûntstean, wylst in kollega fan him ornearret, dat er 'wol mei sin de meast ôfgryslike Frisismes en Hollanismes brûkt'. Ek hjirre jildt wer dat in skriuwer him frijer opstelle kin as in lesjouwer.

34. Ik besykje om myn MUNLING Frysk /myn MUNLING Frysk yn AFUK-learsituaasjes (trochstreekje wat net jildt) te stilearjen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

43. Ik besykje om myn LITERER SKRIFTLIK Frysk/ SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsituaasjes (trochstreekje wat net jildt) te stilearjen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 34	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	24	75	1	3,1	4	12,5	-	-	3	9,4
LM (27)	23	85,2	2	7,4	2	7,4	-	-	-	-
SF (19)	12	63,2	3	15,8	2	10,5	-	-	2	10,5
SM (66)	44	66,7	8	12,1	5	7,6	4	6,1	5	7,6
LESJ. T. (59)	47	79,7	3	5,1	6	10,2	-	-	3	5,1
SKR. T. (85)	56	65,9	11	12,9	7	8,2	4	4,7	7	8,2
TOT. GEN. (144)	103	71,6	14	9,7	13	9	4	2,8	10	7
TOT. F. (51)	36	70,6	4	7,8	6	11,8	-	-	5	9,8
TOT. M. (93)	67	72	10	10,8	7	7,5	4	4,3	5	5,4

FRAACH 43	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	26	81,3	-	-	5	15,6	-	-	1	3,1
LM (27)	25	92,6	1	3,7	1	3,7	-	-	-	-
SF (19)	12	63,2	-	-	4	21,1	1	5,3	2	10,5
SM (66)	58	87,9	2	3	3	4,5	2	3	1	1,5
LESJ. T. (59)	51	86,4	1	1,7	6	10,2	-	-	1	1,7
SKR. T. (85)	70	82,3	2	2,4	7	8,2	3	3,5	3	3,5
TOT. GEN. (144)	121	84,1	3	2,1	13	9	3	2,1	4	2,8
TOT. F. (51)	38	74,5	-	-	9	17,6	1	2	3	5,9
TOT. M. (93)	83	89,2	3	3,2	4	4,3	2	2,2	1	1,1

N.B.: ik hie yn de taljochting op de enkête 'stilearje' sa omskreaun: 'in "goede", fersoarge styl brûke'.

Wat it mûnlinge Frysk oanbelanget, beantwurdet 71,6% fan alle respondinten de fraach befêstigjend en 9,7% ûntkennend. Foar it skreaune Frysk binne dy sifers 84,1 resp. 2,1%. Dêrmei is in grutte mearheid foar beide stellingen.

Ut de neamde sifers docht in (betreklik lyts) ferskil bliken tusken mûnling en skriftlik taalgebrûk: it lêste wurdt noch wat mear stilearre as it earste.

Foar beide foarmen fan taalgebrûk stilearje de lesjouwers wat mear as de skriuwers en (foaral foar it skreaune Frysk) de manlju wat mear as de froulju.

Yn de kategory 'oars' binne twa opmerkingen fan belang: oer beide fragen rekkene antwurdzje seis respondinten dat se 'soms' stilearje en trije ornearje: 'by literêr taalgebrûk stilearret men altiten'. Yn syn algemienens is dat lêste wier. Yn de literatuer oer de noarm fan it Frysk wurdt lykwols gauris suggerearre dat stilearjen, it brûken fan in fersoarge styl, eins net by it Frysk heart. Benammen Feitsma ferdigenet dy miening. Twa sitaten: 'Ien fon de aspekten fon it frysk is no krekt dot de dingen yn it frysk gewoaner sein wurde os yn it hol-lônsk' (Feitsma 1987a: 75); 'Wat in het nederlands als spreektaal wordt afgewezen, kan in het fries heel goed tot de friese schrijftaalnorm behoren. De friese norm is principieel veel meer "colloquial" dan die van het nederlands' (Feitsma 1987b: 64). It is de fraach yn hoefier't it idee dat it yn it Frysk allegearre safolle "gewoaner" is, net mei komt om't it om jins memmetaal giet. Feitsma har pleit foar it gewoane past oars ek yn har folkstaalideology.

50. It skriuwen fan literatuer yn it Frysk/ lesjaan yn it Frysk (trochstreekje wat net jildt) stiet foar my prinsipiële los fan taalpolitike idealen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl....

FRAACH 50	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	14	43,8	10	31,3	4	12,5	3	9,4	1	3,1
LM (27)	12	44,4	15	55,5	-	-	-	-	-	-
SF (19)	14	73,7	4	21,1	1	5,3	-	-	-	-
SM (66)	35	53	24	36,4	3	4,5	1	1,5	3	4,5
LESJ. T. (59)	26	44,1	25	42,4	4	6,8	3	5,1	1	1,7
SKR. T. (85)	49	57,6	28	32,9	4	4,7	1	1,2	3	3,5
TOT. GEN. (144)	75	52,1	53	36,8	8	5,6	4	2,8	4	2,8
TOT. F. (51)	28	54,9	14	27,4	5	9,8	3	5,9	1	2
TOT. M. (93)	47	50,5	39	41,9	3	3,2	1	1,1	3	3,2

Justjes mear as de helte, te witten 52,1%, fan alle respondinten is it iens mei de stelling (de froulike skriuwers rinne der mei 73,7% út) en in grutte minderheid, 36,8%, net. De mieningen binne dus dúdlik ferdield. It persintaazje positive antwurden achtsje ik opmerklik heech, foaral yn relaasje ta de antwurden op de fragen 47 en 2. Miskien moat de ferklearring wol mei socht wurde yn it wurdsje ‘prinsipieel’ en soe men de stelling fan in manlike skriuwer ferdigenje kinne, dy’t hawwe wol: ‘prinsipieel wol, yn ‘e praktyk net’. Oft men it ommers al of net wol, oan it skriuwen yn it Frysk, as bedrige minderheidstaal net in neutraal medium, sit *ek* in taalpolitike kant.

2.2. Plak fan it Hollânsk yn it Frysk yn it algemien

24. De ynfloed fan it Hollânsk op it SPRUTSEN Frysk is /lyts/ tusken lyts en grut/ grut/ wit net/ oars, ntl. ...

46. De ynfloed fan it Hollânsk op it SKREAUNE Frysk is /lyts/ tusken lyts en grut/ grut/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 24	LYTS		T.L. EN G.		GRUT		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	-	-	-	-	32	100	-	-	-	-	-	-
LM (27)	-	-	1	3,7	26	96,3	-	-	-	-	-	-
SF (19)	1	5,3	1	5,3	17	89,5	-	-	-	-	-	-
SM (66)	-	-	9	13,6	52	78,8	1	1,5	2	3	2	3
LESJ. T. (59)	-	-	1	1,7	58	98,3	-	-	-	-	-	-
SKR. T. (85)	1	1,2	10	11,8	69	81,1	1	1,2	2	2,4	2	2,4
TOT. GEN. (144)	1	0,7	11	7,6	127	88,3	1	0,7	2	1,4	2	1,4
TOT. F. (51)	1	2	1	2	49	96	-	-	-	-	-	-
TOT. M. (93)	-	-	10	10,8	78	83,9	1	1,1	2	2,2	2	2,2

FRAACH 46	LYTS		T.L. EN G.		GRUT		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	11	34,4	14	43,8	5	15,6	-	-	1	3,1	1	3,1
LM (27)	3	11,1	16	59,2	8	29,6	-	-	-	-	-	-
SF (19)	3	15,8	13	68,4	2	10,5	-	-	-	-	1	5,3
SM (66)	9	13,6	30	45,4	19	28,8	1	1,5	-	-	7	10,6
LESJ. T. (59)	14	23,7	30	50,9	13	22	-	-	1	1,7	1	1,7
SKR. T. (85)	12	14,1	43	50,6	21	24,7	1	1,2	-	-	8	9,4
TOT. GEN. (144)	26	18,1	73	50,7	34	23,6	1	0,7	1	0,7	9	6,3
TOT. F. (51)	14	27,4	27	52,9	7	13,7	-	-	1	2	2	3,9
TOT. M. (93)	12	12,9	46	49,4	27	29	1	1,1	-	-	7	7,5

Wat it sprutsen Frysk oanbelanget, achtet 88,3% fan alle respondinten de ynfloed fan it Hollânsk op it Frysk grut. Dat sifer wurdt noch sprekender as wy sjogge nei de sifers yn de kategory 'lyts': 0,7% (= ien respondint). Foar it skreaune Frysk is der in dúdlike ferskowing fan de kategory 'grut' nei de kategory 'tusken lyts en grut': 50,7% fan alle respondinten kiest foar dy lêste mooglikheid (dat wie foar it sprutsen Frysk 7,6%). Foar beide fragen jildt dat de kategoryen 'wit net', 'net ynfolle' en 'oars' in opmerklik lyts bytsje keazen binne; dat wiist op in dúdlike miening oer de stellingen.

Yn fraach 24 komt in ferskil tusken lesjouwers en skriuwers ta utering: 98,3% fan de earsten achtet de ynfloed grut tsjin 81,1% fan de lêsten. Dat leit ek wol wat yn 'e reden: it sinjlearjen fan ynterferinsjes heart by útstek ta it wurk fan lesjouwers. It neamde ferskil is net te finen yn fraach 46: dêr is it sels sa, dat, alles meiinoar rekkene, de skriuwers de ynfloed fan it Hollânsk wat grutter achtsje as de lesjouwers. De omslach komt foaral op rekken fan de 34,4% fan de froulike lesjouwers neffens wa't de ynfloed fan it Hollânsk op it skreaune Frysk 'lyts' wêze soe. Ik leau nammers dat alle fjouwer groepen dy ynfloed (min ofte mear) ûnderskatte: men moat foar in goed ynsjoch yn de ynterferinsjeproblematyk in bûtengewoan grutte kennis hawwe fan it Hollânsk en it Frysk (ynklusyf de dialekten). Sûnder dat men der erch yn hat, komme alderhanne hollanismen (byg. idiomatyske útdrukkingen) yn jins Frysk. Op sa'n wize wurdt it Frysk fan elkenien beynfloede.

It boppesteande ferskil tusken sprek- en skriuwtaal wurdt befêstige troch de útkomsten fan fraach 1:

1. Yn it SKREAUNE Frysk komme folle minder Hollanismen foar as yn it sprutsen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 1	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	32	100	-	-	-	-	-	-	-	-
LM (27)	26	96,3	-	-	-	-	1	3,7	-	-
SF (19)	47	89,5	-	-	-	-	1	5,3	1	5,3
SM (66)	63	95,4	2	3	-	-	1	1,5	-	-
LESJ. T. (59)	58	98,3	-	-	-	-	1	1,7	-	-
SKR. T.(85)	80	94,1	2	2,4	-	-	2	2,4	1	1,2
TOT. GEN. (144)	138	95,9	2	1,4	-	-	3	2,1	1	0,7
TOT. F. (51)	49	96	-	-	-	-	1	2	1	2
TOT. M. (93)	89	95,7	2	2,2	-	-	2	2,2	-	-

N.B.: ik hie de term ‘Hollanismen’ sa definiearre: ‘wurden, lûden, útdrukkingen, konstruksjes ensfh. út it Hollânsk’.

Der bestiet hast folsleine ienriedigens oer boppeneamde stelling: net minder as 95,9% fan alle respondinten (en dat is in rekord yn myn ûndersyk) is fan betinken, dat yn it skreaune Frysk ‘folle minder Hollanismen’ foarkomme as yn it sprutsen. As der earne in ferskil tusken sprek- en skriuwtal konstataarre wurdt, dan is dat hjirre wol. Yn dit ferbân wiis ik nochris op de sifers fan de fragen 39 en 32, dêr’t ek oan bliken docht dat de respondinten de sprektaal folle ôfhinkliker fan it Hollânsk achtsje as de skriuwtal.

It is miskien wol nijsgjirrich om myn sifers oer hollanismen te fergelykjen mei dy yn *Taal yn Fryslân* (Gorter e.o. 1984: 380), dêr’t ek yn frege is nei de ynfloed fan it Hollânsk op it Frysk.

‘Wurdt de Fryske taal neffens jo sterk, wol wat, amper of hielendal net beynfloede troch de Nederlânske taal?’

- sterk	1	180	16
- wol wat	2	477	42
- amper of hielendal net	3	327	29
- wit net	8	142	13
		----	----
		1126	100'

Ut boppesteande sifers docht bliken dat de 1126 respondinten fan *Taal yn Fryslân* de ynfloed fan it Hollânsk op it Frysk yn feite lyts achtsje: sa soe neffens 29% dy ynfloed 'amper of hielendal net' bestean. Oannimmende dat de measte respondinten by de boppeneamde fraachstelling oan de sprektaal (want op dat nivo funksjonearret it Frysk alderearst) tocht hawwe sille, is dat in opmerklike útkomst. De grutte ferskillen tusken de sifers út *Taal yn Fryslân* en myn ûndersyk (fraach 24) kinne gearhingje mei de respondinten: de persoanen dy't ik ûnderfrege ha, binne op it mêd fan de noarm saakkundich, wylst dat fan de ûnderfregen yn *Taal yn Fryslân*, dy't in a-selekte stekproef foarmje út *alle* Friezen fan 12 jier en âlder, yn syn algemienens net sein wurde kin.

Om nei te gean wat neffens de respondinten it ûnderwiis mei de hollanismen dwaan moat, haw ik de folgjende fraach steld:

12. It ûnderwiis yn it Frysk moat de hollanismen bestride. /ja/nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 12	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	31	96,9	-	-	-	-	-	-	1	3,1
LM (27)	26	96,3	-	-	-	-	-	-	1	3,7
SF (19)	18	94,7	-	-	-	-	-	-	1	5,3
SM (66)	61	92,4	-	-	1	1,5	-	-	4	6,1
LESJ. T. (59)	57	96,6	-	-	-	-	-	-	2	3,4
SKR. T. (85)	79	92,9	-	-	1	1,2	-	-	5	5,9
TOT. GEN. (144)	136	94,5	-	-	1	0,7	-	-	7	4,9
TOT. F. (51)	49	96	-	-	-	-	-	-	2	4
TOT. M. (93)	87	93,5	-	-	1	1,1	-	-	5	5,4

De útslach is bûtengewoan dúdlik: 94,5% fan alle respondinten wol, dat it ûnderwiis *de* Hollanisten bestridt. Net ien seit, dat it net moat. Meiinoar binne der acht relativearjende opmerkingen, sa fan 'net bestride, mar sjen litte' (4x) of 'mei ferdrach' (ek 4x).

2.2'. Plak fan it Hollânsk yn it eigen Frysk

Yn de paragraaf hjirfoar hawwe wy sjoen hoe't de respondinten tinke oer de ynfloed en it plak fan de Hollanisten yn it Frysk yn it algemien. Ik wol hjirre neigean wat har betinken is oer it plak fan dy ynslûpsels yn har eigen taalgebrûk, sawol mûnling as skriftlik. By wize fan ynlieding gean ik oan de hân fan de fragen 5, 25 + 15 en 48 + 28 earst koart yn op de hâlding fan de respondinten foar it Hollânsk oer.

5. Ik ha in hekel oan it Hollânsk. /ja/nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 5	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	2	6,3	29	90,6	-	-	-	-	1	3,1
LM (27)	4	14,8	20	74	-	-	-	-	3	11,1
SF (19)	2	10,5	15	78,9	-	-	1	5,3	1	5,3
SM (66)	7	10,6	49	74,2	1	1,5	-	-	9	13,6
LESJ. T. (59)	6	10,2	49	83,1	-	-	-	-	4	6,8
SKR. T. (85)	9	10,6	64	75,3	1	1,2	1	1,2	10	11,8
TOT. GEN. (144)	15	10,4	113	78,5	1	0,7	1	0,7	14	9,7
TOT. F. (51)	4	7,8	44	86,2	-	-	1	2	2	3,9
TOT. M. (93)	11	11,8	69	74,2	1	1,1	-	-	12	12,9

In reden om de boppesteande fraach te stellen, is de wittenskip, dat it Hollânsk foar in protte (bewegings)Friezen net in neutraal medium is, se sjogge it as in bedriging, sawol kwantitatyf as kwalitatyf, foar it Frysk. Yn dat ljocht besjoen is de útslach fan fraach 5 foar my wol wat ferrassend: mar 10,4% fan alle respondinten hat in hekel oan it Hollânsk en net minder as 78,5% net. Hoewol't de ferskillen betreklik lyts binne, steane de froulju (en dan foaral de lesjouters) noch justjes positiver foar it Hollânsk oer as de manlju. In manlike skriuwer jout

as kommentaar op de fraach: 'Unsinnige stelling: wêr soemen hjoeddedei de Friezen bedarje sûnder Hollânsk? Yn 'e groeppe.' In kollega fan him oppenearret: 'Ik bin twatalich en soe it Hollânsk en de Hollânske literatuer net graach misse wolle.'

Mei it foargeande yn 'e achterholle hoecht jin de útslach fan de neikommende fragen gjin nij te dwaan:

25. Ik beskôgje de behearsking fan it Hollânsk (neist it Frysk) foar myn MUNLING Frysk/ myn MUNLING Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) as in /foardiel/ neidiel/ net fan belang/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 25	FOAR-DIEL		NEIDIEL		NET FAN BELANG		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	28	87,5	-	-	3	9,4	-	-	1	3,1	-	-
LM (27)	17	63	5	18,5	4	14,8	1	3,7	-	-	-	-
SF (19)	7	36,8	1	5,3	7	36,8	1	5,3	-	-	3	15,8
SM (66)	40	60,6	6	9,1	17	25,8	-	-	1	1,5	2	3
LESJ. T. (59)	45	76,3	5	8,5	7	11,9	1	1,7	1	1,7	-	-
SKR. T. (85)	47	55,3	7	8,2	24	28,2	1	1,2	1	1,2	5	5,9
TOT. GEN. (144)	92	63,9	12	8,3	31	21,5	2	1,4	2	1,4	5	3,5
TOT. F. (51)	35	68,6	1	2	10	19,6	1	2	1	2	3	5,9
TOT. M. (93)	57	61,3	11	11,8	21	22,6	1	1,1	1	1,1	2	2,2

15. Ik beskôgje de behearsking fan it Hollânsk (neist it Frysk) foar myn LITERER SKRIFTLIK Frysk/ myn SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-LEARSITewaasjes (trochstreekje wat net jildt) as in /foardiel/ neidiel/ net fan belang/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 15	FOAR- DIEL		NEIDIJEL		NET FAN BELANG		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	27	84,4	-	-	2	6,3	-	-	2	6,3	1	3,1
LM (27)	20	74	3	11,1	3	11,1	-	-	-	-	1	3,7
SF (19)	16	84,2	-	-	3	15,8	-	-	-	-	-	-
SM (66)	41	62,1	6	9,1	13	19,7	1	1,5	4	6,1	1	1,5
LESJ. T. (59)	47	79,7	3	5,1	5	8,5	-	-	2	3,4	2	3,4
SKR. T. (85)	57	67	6	7,1	16	18,8	1	1,2	4	4,7	1	1,2
TOT. GEN. (144)	104	72,3	9	6,3	21	14,6	1	0,7	6	4,2	3	2,1
TOT. F. (51)	43	84,3	-	-	5	9,8	-	-	2	3,9	1	2
TOT. M. (93)	61	65,6	9	9,7	16	17,2	1	1,1	4	4,3	2	2,2

63,9% fan alle respondinten achtet foar har mûnling Frysk de behearsking fan it Hollânsk in foardiel, 8,3% in neidiel (21,5% achtet it net fan belang). Foar it skriftlik taalgebrûk binne dy sifers resp. 72,3, 6,3 en 14,6%.

Yn fraach 25 rinne de froulike skriuwers der út benammen yn de kategoryen 'foardiel' en 'net fan belang' skoare se heech resp. leech. Dy útsûnderingsposysje is net werom te finen yn fraach 15.

Ut de taljochting op de antwurden docht bliken, dat it útinoar hâlden fan it Frysk en it Hollânsk sjoen wurdt as in belangryk foardiel (8x neamd), wylst it faakst (oars mar 3x) synjalearre neidiel de kâns op ynterferinsjes is.

Ik wie yn it ramt fan de hâlding foar it Hollânsk oer benijd yn hoefier't de respondinten lêst hawwe fan 'Hollandofoby' (sjoch foar dy term Tamminga 1963: 23), de sucht om te pas en foaral te ûnpas by in karmooglikheid tusken twa op harsels beide goedfryske synonymen de fierst fan it Hollânsk ôfsteande foarm te kiezen.

48. As yn it Frysk twa farianten mei deselde betsjutting tastien binne (byg. belangryk - wichtich, skele - skille, kastje - kastke), brûk ik yn myn MUNLING Frysk /MUNLING Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik de fierst fan it Hollânsk ôfsteande foarm. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

28. As yn it Frysk twa farianten mei deselde betsjutting tastien binne (byg. belangryk - wichtich, skele - skille, kastje - kastke), brûk ik yn myn LITERER SKRIFTLIK Frysk/ SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik de fierst fan it Hollânsk ôfsteande foarm. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 48	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	19	59,4	5	15,6	2	6,3	-	-	6	18,8
LM (27)	16	59,2	8	29,6	-	-	-	-	3	11,1
SF (19)	6	31,6	7	36,8	3	15,8	1	5,3	2	10,5
SM (66)	29	43,9	24	36,4	3	4,5	2	3	8	12,1
LESJ. T. (59)	35	59,3	13	22	2	3,4	-	-	9	15,3
SKR. T. (85)	35	41,2	31	36,5	6	7,1	3	3,5	10	11,8
TOT. GEN. (144)	70	48,7	44	30,6	8	5,6	3	2,1	19	13,2
TOT. F. (51)	25	49	12	23,5	5	9,8	1	2	8	15,7
TOT. M. (93)	45	48,4	32	34,4	3	3,2	2	2,2	11	11,8

FRAACH 28	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	17	53,1	3	9,4	-	-	-	-	12	37,5
LM (27)	14	51,8	5	18,5	-	-	-	-	8	29,6
SF (19)	9	47,4	7	36,8	2	10,5	-	-	1	5,3
SM (66)	28	42,4	15	22,7	4	6,1	2	3	17	25,8
LESJ. T. (59)	31	52,5	8	13,6	-	-	-	-	20	33,9
SKR. T. (85)	37	43,5	22	25,9	6	7,1	2	2,4	18	21,2
TOT. GEN. (144)	68	47,3	30	20,9	6	4,2	2	1,4	38	26,4
TOT. F. (51)	26	51	10	19,6	2	3,9	-	-	13	25,5
TOT. M. (93)	42	45,2	20	21,5	4	4,3	2	2,2	25	26,9

Yn beide gefallen kiest sawat de helte fan alle respondinten 'safolle mooglik de fierst fan it Hollânsk ôfsteande foarm'. Foar it mûnlige Frysk is it persintaazje ja-antwurden 48,7%, foar it skriftlike 47,3 (dus justjes leger; ik kom dêr aanst noch op). Dy sifers moatte mei sjoen wurde yn it ljocht fan de nee-antwurden: 30,6 resp. 20,9%. De lesjouwers wize de oan it Hollânsk gelikense foarmen mear ôf

as de skriuwers: foar it sprutsen Frysk 59,3 resp. 41,2%, foar it skreaune 52,5 resp. 43,5%. Alle sifers meinoar wize op in beskate Hollandofoby, al is dy sa sterk net as miskien te ferwachtsjen wie.

Benammen op fraach 28 is it tal oars-antwurden heech: 26,4% fan it totaalgeneraal. Yn 'e regel wiist dat op in relativearring fan de stelling. Yn dit gefal wurdt it brûken fan de iene óf de oare foarm gauris kondisjonearre: it hinget fan it wurd ôf (13x), fan de persoan dêr't de respondint mei praat (2x), de sitewaasje (3x), de tekst (2x), it ûnderwerp (1x). In oare reden om net konsekwiint iensidich te kiezen, is it ferlet om te fariearjen (4x). Foar it sprutsen Frysk jilde soartgelikense opmerkingen.

Sa't ik al sein ha, is der amper ferskil tusken de sifers foar it mûnlinge en it skriftlike taalgebrûk, in feit dat him, sa't wy aanst sjen sille, ek foardocht by de Hollanisten. Yn gâns oare gefallen meitsje de respondinten wol ûnderskied tusken sprek- en skriuwtaal. Foar safier't it giet om Hollanisten en op it Hollânsk lykjende foarmen, soe steld wurde kinne, dat de skriuwers en lesjouwers (fierhinne) prate sa't se skriuwe en oarsom. De ôfslutende konklúzje fan dit ûnderdiel soe wêze kinne, dat de respondinten it Hollânsk en de eigen behearsking fan it Hollânsk posityf wurdearje, mar mei it Hollânsk te identifisearjen foarmen yn it eigen taalgebrûk gauris ôfwize. Hoe't de respondinten oer de "echte" Hollanisten yn har eigen taalgebrûk tinke, haw ik ûndersocht yn de neikommende fragen:

53. Ik besykje om myn MUNLING Frysk/ MUNLING Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik frij te hâlden fan Hollanisten. /ja/ nee/ wit net, oars, ntl. ...

FRAACH 53	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
	Antw.	%	Antw.	%	Antw.	%	Antw.	%	Antw.	%
LF (32)	31	96,9	1	3,7	-	-	-	-	-	-
LM (27)	26	96,3	-	-	1	3,7	-	-	-	-
SF (19)	17	89,5	-	-	-	-	-	-	2	10,5
SM (66)	58	87,9	4	6,1	-	-	-	-	4	6,1
LESJ. T. (59)	57	96,6	1	1,7	1	1,7	-	-	-	-
SKR. T. (85)	75	88,2	4	4,7	-	-	-	-	6	7,1
TOT. GEN. (144)	132	91,7	5	3,5	1	0,7	-	-	6	4,2
TOT. F. (51)	48	94,1	1	2	-	-	-	-	2	3,9
TOT. M. (93)	84	90,3	4	4,3	1	1,1	-	-	4	4,3

27. Ik besykje om myn LITERER SKRIFTLIK Frysk /SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik frij te hâlden fan Hollanismen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 27	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	32	100	-	-	-	-	-	-	-	-
LM (27)	26	96,3	-	-	1	3,7	-	-	-	-
SF (19)	18	94,7	-	-	-	-	-	-	1	5,3
SM (66)	61	92,4	2	3	-	-	-	-	3	4,5
LESJ. T. (59)	58	98,3	-	-	1	1,7	-	-	-	-
SKR. T. (85)	79	92,9	2	2,4	-	-	-	-	4	4,7
TOT. GEN. (144)	137	95,2	2	1,4	1	0,7	-	-	4	2,8
TOT. F. (51)	50	98	-	-	-	-	-	-	1	2
TOT. M. (93)	87	93,5	2	2,2	1	1,1	-	-	3	3,2

Fan alle respondinten wol 91,7% har mûnling Frysk en 95,2% har skriftlik Frysk 'safolle mooglik' frijhâlde fan Hollanismen. Alle fjouwer groepen skoare op dit punt tige heech. De lytse ûnderlinge ferskillen dy't der binne, litte sjen, dat de lesjouwers noch wat krefter binne op har Frysk as de skriuwers. It bestriden fan Hollanismen litte de skriuwers en lesjouwers dus net allinne oan it ûnderwiis (sj. fr. 12) oer, mar se sjogge wat dat oangiet ek in taak foar harsels.

Ek hjirre meitsje de respondinten amper ferskil tusken sprek- en skriuwtaal: fan it totaal-generaal antwurdet 91,7 resp. 95,2% mei 'ja'. Wy kinne dus konkludearje, dat de skriuwers en lesjouwers yn dit stik fan saken wer likernôch prate sa't se skriuwe en oarsom.

Yn 1984 hat Hindrik Sijens in artikel publisearre oer de taalnoarm einder AFUK-lesjouwers (Sijens 1984: 260-261). Dat artikel is basearre op 10 fragen dy't troch 30 lesjouwers beantwurde binne. Hy hat ek in pear fragen steld oer ynterferinsjes en de útkomsten dêrfan lykje yn striid mei mines. Sijens hat syn respondinten in stikmannich leksikale ynterferinsjes foarlein, byg. 'jurk', 'achter', 'elk', 'noait', 'links', 'welke', 'gesprek', 'sleutel' en 'neus' en har frege oft se dy al of net yn har eigen Frysk talitte soenen. De konklúzjes komme der op del, dat foar it mûnlinge taalgebrûk de mieningen tige útinoar rinne (de meast stringe lesjouwer lit mar fjouwer fan de achttjin foarbylden ta, de minst stringe trettjin), mar dat de noarm foar it eigen skriftlike taalgebrûk wol folle strakker is ('Der is gjin inkelde lesjouwer, dy't in lossere noarm hat', skriuwt Sijens). It soe dus

lykje kinne, dat Sijens en ik foar it eigen mûnlinge taalgebrûk ta ferskillende konklúzjes komme. Ik leau lykwols, dat de ferklearring dêrfoar earder yn 'e fraachstelling socht wurde moat. Ik ha wat de Hollanisten oangiet, gjin konkrete foarbylden jûn. Mei dêrtroch is dêroer sa'n grutte ienriedigens ûnder alle respondinten. Om in froulike lesjouwer te sitearjen: 'it geiggewear oer de noarm begjint as it net mear om globale ôfspraken, mar konkrete wurden giet'.

De sabeare romhertigens ûnder guon lesjouwers yn Sijens syn ûndersyk oangeande de noarm foar it eigen mûnlinge taalgebrûk koe fierder wolris gearhingje mei it soarte foarbylden dat jûn is: it is net sa frjemd, dat guon wurden as 'jurk', 'achter', 'elk', 'noait' en 'links' akseptearje. Fan guon moat men jin sels ôffreegje oft se noch wol as ynterferinsje oanmurken wurde kinne. As Sijens frege hie nei foarmen as 'hun', 'sich', 'fingersje', '(ik) hoop', 'hy seit, dat er sil komme' of útspraakflaters as 'winst' (mei ē:) en 'tied' (mei i.ə), dan hie er grif oare risseltaten krigen.

Wize fierwei de measte respondinten út myn enkête 'de Hollanisten' sûnder mear ôf (in manlike skriuwer motivearret dy kar sa: 'wêrom soe men oars noch Frysk prate of skriuwe?'), in inkeldenien lit in nuansarre lûd hearre, lykas in froulike skriuwer: 'ik besykje de grouwêlichste dingen wei te litten, mear net' of har manlike kollega: 'as der in stilistysk effekt mei berikt wurde kin, kin ik ek bêst in Hollanisme brûke. Se hearre oplêst ta ús taal en se hawwe faak in eigen gefoelswearde'.

2.3. Plak fan Fryske dialekten yn it Frysk yn it algemien

4. Yn it SKREAUNE Frysk komme folle minder dialektyske eigenaardichheden foar as yn it sprutsen. /ja/nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 4	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	28	87,5	-	-	3	9,4	-	-	1	3,1
LM (27)	25	92,6	1	3,7	1	3,7	-	-	-	-
SF (19)	18	94,7	1	5,3	-	-	-	-	-	-
SM (66)	54	81,8	5	7,6	3	4,5	-	-	4	6,1
LESJ. T. (59)	53	89,8	1	1,7	4	6,8	-	-	1	1,7
SKR. T. (85)	72	84,7	6	7,1	3	3,5	-	-	4	4,7
TOT. GEN. (144)	125	86,9	7	4,9	7	4,9	-	-	5	3,5
TOT. F. (51)	46	90,2	1	2	3	5,9	-	-	1	2
TOT. M. (93)	79	84,9	6	6,5	4	4,3	-	-	4	4,3

N.B. ik hie yn de taljochting op de enkête 'dialektyske eigenaardichheden' sa omskreaun: 'wurden, lûden ensfh. dy't jo [= de respondint] typearjend achtsje foar in bepaald Frysk dialekt (byg. 'saterdei' (Wâldfrysk), 'skunnen' (Súdhoeksk))'.

Fan alle respondinten is 86,9% it mei boppesteande stelling iens en mar 4,9% net. Der is tusken de fjouwer groepen ûnderinoar gjin ferskil dat makket. De fraach joech ek amper oanlieding ta kommentaar, dat de respondinten lykje aardich wis fan har miening.

Hoe't it mei de dialektyske eigenaardichheden yn it Frysk fan de respondinten sels sit, behannelje ik yn 'e folgjende paragraaf. Ik gean earst koart yn op twa oare kwestjes dy't ferbân hâlde mei de Fryske (haad)dialekten: 1. it plak fan dy dialekten yn it hânwurdboek '84-'85; 2. de fraach wêr't it bêste Frysk praat wurdt.

45. It Frysk fan it hânwurdboek (1984/1985) fan de Fryske Akademy is meast basearre op /Klaaifrysk/ Wâldfrysk/ Súdhoeksk/ alle trije/ in boppe de Fryske dialekten steande taal/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 45	KLAAI		WALD		SUD-H.		ALLE 3		BOPPE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	6	18,8	2	6,3	-	-	-	-	7	21,9	8	25	3	9,4	6	18,8
LM (27)	9	33,3	-	-	-	-	4	14,8	3	11,1	6	22,2	2	7,4	3	11,1
SF (19)	6	31,6	-	-	-	-	1	5,3	-	-	2	10,5	9	47,4	1	5,3
SM (66)	16	24,2	1	1,5	-	-	2	3	12	18,2	12	18,2	21	31,8	2	3
LESJ. T. (59)	15	25,4	2	3,4	-	-	4	6,8	10	17	14	23,7	5	8,5	9	15,3
SKR. T. (85)	22	25,9	1	1,2	-	-	3	3,5	12	14,1	14	16,5	30	35,3	3	3,5
TOT. GEN.(144)	37	25,7	3	2,1	-	-	7	4,9	22	15,3	28	19,5	35	24,3	12	8,3
TOT. F. (51)	12	23,5	2	3,9	-	-	1	2	7	13,7	10	19,6	12	23,5	7	13,7
TOT. M. (93)	25	26,9	1	1,1	-	-	6	6,5	15	16,1	18	19,4	23	24,7	5	5,4

Fan de sân antwurdmooglikheden skoart de kategory 'Klaaifrysk' mei 25,7% fan it totaal-generaal it heechst, fuort folge troch de kategoryen 'net ynfolle' (benammen troch skriuwers net) en 'wit net' mei resp. 24,3 en 19,5% fan it totaal-generaal. Dy lêste sifers wize derop, dat in protte respondinten oan wienen mei dizze fraach. Op in wat gruttere ôfstân komt mei 15,3% fan alle respondinten de

katyory 'in boppe de dialekten steande taal'. Net mear as 2,1% fan har hâldt it op 'Wâldfrysk', mar yn de katyory 'oars' neamt 7,6% fan alle respondinten de kombinaasje fan Klaaifrysk en Wâldfrysk. It Súdhoeksk wurdt net ien kear apart neamd en de betsjutting dêrfan wurdt noch grutter yn de wittenskip, dat it yn fraach 13 - dy't oer it bêste Frysk giet - allikemin skoart. Dêrmei wurdt yn dizze enkête it oardiel, dat yn de Súdwesthoeke net goed Frysk praat wurdt, oertsjûgjend befêstige.

It Klaaifrysk stiet dus boppeoan en sa't yn Van der Veen syn bydrage te lêzen is, net alhiel sûnder reden, al betsjut dat no ek wer net, dat de beide oare haaddialekten, it Wâldfrysk foaral en it Súdhoeksk minder, gjin ynfloed hân hawwe soenen op de skriuwtaal. Yn dy sin is der grif in soarte fan algemiene, boppe de dialekten steande skriuwtaal, dy't in tige sterke en direkte relaasje mei dyselde dialekten hat. Dat leit mei de hjoeddeiske skreaune standert fan it Hollânsk hiel oars.

Omdat de antwurden nochal wat oer de katyoryen ferdield binne, hat it net safolle doel om de ferskillende groepen meiinoar te fergelykjen. Fan belang is de taljochting fan in anonime manlike skriuwer op syn kar foar it Klaaifrysk: 'útsein de útspraak aldergeloks'. Ofsjoen fan it subjektive elemint yn syn antwurd, hat er wol wat gelyk: de útspraak fan it Frysk wurdt oer it generaal frijlitten. Sa leau ik net, om in foarbyld te neamen, dat yn it ûnderwiis in beskate standertútspraak, basearre op byg. it Klaaifrysk of Wâldfrysk, algemien oanleard wurdt.

13. It bêste, suverste, geefste, Frysk wurdt praat yn /..... (plak(ken) en/of stre(e)k(en) neame)/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 13	PLAK/STREEK		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	13	40,6	19	59,4	-	-	-	-
LM (27)	18	66,7	9	33,3	-	-	-	-
SF (19)	13	68,4	6	31,6	-	-	-	-
SM (66)	39	59,1	25	37,9	2	3	-	-
LESJ. T. (59)	31	52,5	28	47,5	-	-	-	-
SKR. T. (85)	22	61,2	31	36,5	2	2,4	-	-
TOT. GEN. (144)	83	57,7	59	41	2	1,4	-	-
TOT. F. (51)	26	51	25	49	-	-	-	-
TOT. M. (93)	57	61,3	34	36,6	2	2,2	-	-

It falt op, dat de ûnwissens of ûnwittendheid grut is: fan alle respondinten antwurdet 41% 'wit net', wylst 1,4% hielendal gjin antwurd jout. Ek mei dizze fraach hienen in protte respondinten dus muoite.

In analyse fan de 57,7% fan alle respondinten dy't al in antwurd jûn hat, stipet dy útspraak: der wurdt in grut tal ferskillende plakken en streken neamd. Boppeoan stiet Midden-Fryslân (9x), Grou of Grou + omkriten (7x) en Burstum (1x), meiinoar dus 17x. Dêrmei is op 'en nij in gongbere miening befêstige. Op it twadde plak komme de Wâlden of parten dêrfan (10x) en dêrby kinne ek neamd wurde de Dongeradielen (5x) en de Noardeasthoeke (1x). Dan krije wy de Klaai of parten dêrfan (7x). De Greidhoeke wurdt 3x neamd en, ik ha it al sein, de Súdwesthoeke of parten dêrfan, net ien kear.

Fan belang binne ek de antwurden fan de respondinten dy't miene dat it bêste Frysk net oan ien bepaald plak of gea bûn is (11x) of sizze: 'it plattelân' (3x) of sokke plakken besteane hielendal net, it is oeral like min (3x).

Neffens 14 respondinten is it bêste Frysk oan persoanen bûn. Yn dat ferbân wurde neamd 'Fryskinnige fermiddens' (3x), 'it AFUK-fermidden' (2x), 'minsken mei in beskate oplieding' (3x), 'de skriuwersrûnte fan Koartehimmen' (1x), 'âlderen' (3x), 'emigranten yn de Feriene Steaten en Kanada' (1x) en 'húshâldings yn de Rânestêd' (1x).

Sa't ik al sein ha, grutte ferdielens en foar safier't respondinten al antwurd jouwe, bliuwt it gauris by in globale oantsjutting. Twa fan har jouwe lykwols in bûtengewoan krekt antwurd; in lesjouster (relatyf sjoen hawwe lesjouwers de fraach dochs al faak konkreet beantwurde) ornearret: 'Akkrum, Grou, de greidhoeke noardlik fan Boalsert, Arum, Wytmarsum, sawat oan 'e spoarbaan Harns-Frjentsjer-Ljouwert ta' en in manlike kollega fan har wol ha: 'Akkrum, Grou, Stiens, Boarnsterhim, krekt boppe Jelsum oant Ferwert'. Boppeneamde útspraken binne mear op ympresje as ûndersyk en reële feiten basearre. Eventuele ferskillen yn suverens, gevens fan it Frysk sille foar 't neist earder mei leeftiid as wenplak te krijen hawwe, al wol ik dêr net mei sizze dat it lêste hielendal gjin ynfloed hat (sj. bygelyks: Dijkstra/Hiemstra 1977: 67).

Fan belang is noch de konstataarring, dat de respondinten ymplisyt dialektfoarmen *net* yn striid achtsje mei 'it bêste, suverste, geefste Frysk'; alteast net ien, ek net de fjirtjin persoanen dy't in relaasje lizze tusken geef Frysk en persoanen, komt dêrop. Ek út de antwurden op de fragen 4 en 45 is op te meitsjen, dat neffens de measte ûnderfregen de dialekten in belangrike boarne foarmje foar it Frysk yn it algemien en de sprutsen fariant yn it bysûnder.

Om nei te gean wat it ûnderwiis mei 'de dialektyske eigenaardichheden' dwaan moat en om datoangeande mei de posysje fan de Hollanismen fergelykje te kinnen (in parallelly yn fraachstelling dy't wol faker foarkomt) tsjinnet de folgjende fraach:

22. It ûnderwiis yn it Frysk moat de dialektyske eigenaardichheden bestride. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 22	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	6	18,8	15	46,9	2	6,3	-	-	9	28,1
LM (27)	2	7,4	17	63	1	3,7	1	3,7	6	22,2
SF (19)	4	21,1	12	63,2	3	15,8	-	-	-	-
SM (66)	7	10,6	49	74,2	5	7,6	-	-	5	7,6
LESJ. T. (59)	8	13,6	32	54,2	3	5,1	1	1,7	15	25,4
SKR. T. (85)	11	12,9	61	71,7	8	9,4	-	-	5	5,9
TOT. GEN. (144)	19	13,2	93	64,6	11	7,6	1	0,7	20	13,9
TOT. F. (51)	10	19,6	27	52,9	5	9,8	-	-	9	17,6
TOT. M. (93)	9	9,7	66	71	6	6,5	1	1,1	11	11,8

Fan alle respondinten is mar 13,2% foar en net minder as 64,6% tsjin de stelling. Der is dus in grutte dialekttolerânsje, ûnder de manlju noch justjes mear as ûnder de froulju (tal nee-antwurden 71 resp. 52,9%).

Yn de taljochting op de nee-antwurden en yn de kategory 'oars' wurdt 14x sein, dat it ûnderwiis de dialektyske eigenaardichheden net bestride, mar sinjalarje moat, wylst fjouwer respondinten wolle, dat it ûnderwiis se net negearret, mar tagelyk de standerttaal oanleart. Trije respondinten meitsje ûderskie tusken mûnling Frysk (tastean) en skriftlik (net tastean). Ek trije ûnderfregen ornearje, dat it ûnmooglik is om de dialektyske eigenaardichheden út te bannen: dan soe der fan it Frysk in defektive taal of sels hielendal neat mear oerbliuwe.

It is miskien goed om de omskriuwing fan dialektyske eigenaardichheden sa't ik dy oan de meidoggers fan de enkête jûn ha, hjirre nochris te neamen: 'wurden, lûden, ensfh. dy't jo typearjend achtsje foar in bepaald Frysk dialekt (byg. 'saterdei' (Wâldfrysk), 'skunnen' (Súdhoeksk))'. Hoewol't dy omskriuwing nochal rom is (lykas alle oare omskriuwingen, mar dêr wie foar dit doel min oan te ûntkommen), haw ik dúdlik oanjûn, én troch it wurd typearjend én troch de foarbylden, dat it my om algemien bekende eigenaardichheden gong. Dat kombinearjend mei de restriksje 'sa folle mooglik', dus it ûnderwiis moat sa folle mooglik de dúdlikste opfallendheden bestride, makket it neffens my mooglik om dizze fraach op himsels mei 'ja' te beantwurdzjen, al wit ik fansels hiel goed, dat soks allinne al yn kwantitatyf opsicht in grutte ferearming fan it Frysk betsjutte soe.

2.3'. *Plak fan de Fryske dialekten yn it eigen Frysk*

42. Ik besykje om myn MUNLING Frysk/MUNLING Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik frij te hâlden fan dialektyske eigenaardichheden. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 42	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	20	62,5	10	31,3	-	-	-	-	2	6,3
LM (27)	16	59,2	6	22,2	3	11,1	1	3,7	1	3,7
SF (19)	8	42,1	8	42,1	1	5,3	-	-	2	10,5
SM (66)	16	24,2	41	62,1	2	3	3	4,5	4	6,1
LESJ. T. (59)	36	61	16	27,1	3	5,1	1	1,7	3	5,1
SKR. T. (85)	24	28,2	49	57,6	3	3,5	3	3,5	6	7,1
TOT. GEN. (144)	60	41,7	65	45,2	6	4,2	4	2,8	9	6,3
TOT. F. (51)	28	54,9	18	35,3	1	2	-	-	4	7,8
TOT. M. (93)	32	34,4	47	50,5	5	5,4	4	4,3	5	5,4

19. Ik besykje om myn LITERER SKRIFTLIK Frysk/SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik frij te hâlden fan dialektyske eigenaardichheden, /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 19	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	23	71,9	4	12,5	1	3,1	-	-	4	12,5
LM (27)	20	74	5	18,5	1	3,7	-	-	1	3,7
SF (19)	10	52,6	6	31,6	1	5,3	-	-	2	10,5
SM (66)	37	56,1	22	33,3	-	-	1	1,5	6	9,1
LESJ. T. (59)	43	72,9	9	15,3	2	3,4	-	-	5	8,5
SKR. T. (85)	47	55,3	28	32,9	1	1,2	1	1,2	8	9,4
TOT. GEN. (144)	90	62,6	37	25,7	3	2,1	1	0,7	13	9
TOT. F. (51)	33	64,7	10	19,6	2	3,9	-	-	6	11,8
TOT. M. (93)	57	61,3	27	29	1	1,1	1	1,1	7	7,5

Wat it mûnlinge taalgebrûk oanbelanget, is fan alle respondinten 41,7% foar en 45,2% tsjin de stelling, wylst de sifers foar it skriftlike taalgebrûk 62,6 resp. 25,7% binne. De mieningen binne dus ferdield. It ferskil tusken sprek- en skriuwtal is dúdlik grutter as by de Hollanisten. As wy de sifers fergelykje mei de mar 13,2% fan alle respondinten dy't wol, dat it ûnderwiis de dialektyske eigenaardichheden safolle mooglik bestriidt, dan is it dúdlik, dat de ûnderfregen dialektfoarmen folle mear yn oarmans as eigen taalgebrûk tasteane. Der bestiet oer dat lêste punt nammers foar it eigen mûnlinge taalgebrûk sa'n ferskil tusken lesjouwers en skriuwers, dat fan sa'n twadieling sprutsen wurde kin:

Stelling: eigen Frysk safolle mooglik frijhâlde fan dialektyske eigenaardichheden

	mûnling (42)		skriftlik (19)	
	ja	nee	ja	nee
lesjouwers	61%	27,1%	72,9%	15,3%
skriuwers	28,2%	57,6%	55,3%	32,9%

In mooglike reden foar de gruttere dialekttolerânsje ûnder skriuwers is te finen yn de antwurden yn de kategory 'oars' fan fraach 42: yn kombinaasje mei de troch guon ûnderfregen jûne taljochting op har ja- of nee-antwurd, is dêr út op te meitsjen, dat skriuwers gauris (10x) sizze, dat se bewust dialekt brûke, byg. yn dialogen of op oare wize as sfearbepalend elemint. Wat it mûnlinge taalgebrûk oanbelanget, wize twa respondinten derop, dat soks ôfhinget fan de persoan dêr't se mei prate of fan de sitewaasje (ek 2x). In manlike skriuwer wol ha, it stribjen yn de stellingen 42 + 19 is ûnmooglik: 'tink allinne mar oan 'ik/ek', 'hij/hi', 'wij/wi', 'se/si', 'se/hju/hja'. Yn dit ferbân wiis ik nochris op myn kommentaar by fraach 22.

Men soe jin yntinke kinne, dat der in relaasje is tusken it mijen fan dialektyske eigenaardichheden yn jins eigen taalgebrûk en it hawwen fan in oare memmetaal as it Frysk: wa't it Frysk letter oanleard hat, soe ommers miskien makliker in soarte fan algemiener Frysk prate kinne of sels wolle. As wy lykwols sjogge nei de tabel oer de memmetaal, dan is sa'n ferbân al net mooglik: fan de 144 respondinten hawwe 112 it Frysk as iennichste memmetaal en 6 as *in* memmetaal, wylst neffens de útkomsten fan fraach 19 mar leafst 90 respondinten dialektyske eigenaardichheden safolle mooglik nije wolle yn har skriftlik Frysk. Fan dy 90 hawwe dus op syn meast $144 - (112 + 6) = 26$ it Frysk *net* as memmetaal. Analyse fan de 90 ûnderfregen dy't 'ja' antwurde hawwe, smyt op, dat 76 Frysk as de memmetaal en 2 as *in* memmetaal hawwe. Dus op grûn fan har memmetaal soenen eventueel maksimaal mar 12 (= 13,3% fan 90) in reden hawwe kinne om yn har eigen skriftlik taalgebrûk de dialektyske eigenaardichheden safolle mooglik te mijen. Dêrmei is de boppeneamde hypotese wjerlein.

37 Respondinten hawwe fraach 19 mei nee beantwurde. Alle antwurden út dy kategory fan de lesjouwers (9 meiinoar) en de froulike skriuwers (6 meiinoar) komme fan ûnderfregen dy't Frysk as memmetaal hawwe, mar by de manlike skriuwers is it byld dúdlik oars en ferrassender. Fan de 22 út dy groep dy't 'nee' antwurde hawwe, hawwe 10 Frysk net as de of in memmetaal. Oars sein: hoewol't dy 10 dus in oare memmetaal as it Frysk hawwe, hâlde se har eigen skreaun Frysk just nét safolle mooglik frij fan dialektyske eigenaardichheden en dat giet dwars tsjin niisneamde hypotese yn. De manlike skriuwers steane oars ek it minst ôfwizend foar de dialektyske farianten oer. Dy groep rint der wol faker út, se binne gauris wat kritysker, minder folchsum, wat kreativer.

Sijens hat yn syn neamd ûndersyk út 1984 tweintich dialektwurden en -foarmen foarlein oan AFUK-lesjouwers en har frege oft sy dy sels al of net brûke (it wurdt net dúdlik oft Sijens it mûnlinge en/of it skriftlike taalgebrûk op it each hat). It giet om: 'buotter', 'greut', 'fjil', 'sepe', 'ronne', 'bjatsje', 'kiwyt', 'hoizen', 'brigge', 'rich', 'moet', 'êch', 'wy gon nei hús ta', 'ik sal nei hús ta', 'tusearte', 'heul', 'buten', 'saterdei', 'skunnen', 'sköl(le)'. 'De gemiddelde lesjouwer stiet 3 fan 'e foarmen ta', sa hat Sijens útrekkene. Dat is dus 15%. De dialekttolerânsje ûnder lesjouwers is hjirre dus noch wat lytser as yn myn ûndersyk, mar dat sil grif wer gearhingje mei it jaan fan konkrete gefallen.

2.4'. *It plak fan argaïsmen en purismen yn it eigen Frysk*

Neffens Van der Woude (1960: 20-21) soenen yn it Standertfrysk in protte argaïsmen en purismen opnommen wurde (sj. dêroer benammen Van der Veen syn bydrage). Om nei te gean hoe't dat yn it taalgebrûk fan de skriuwers en de AFUK-lesjouwers sit, haw ik de fragen 52 + 40 en 9 + 29 steld.

52. Ik besykje om yn myn MUNLING Frysk/ MUNLING Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) ek ferâlderjende/ ferâldere wurden en wurdfoarmen (byg. ponge, jûpe, efter, eat, immen) te brûken. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

40. Ik besykje om yn myn LITERER SKRIFTLIK Frysk /SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) ek ferâlderjende /ferâldere wurden en wurdfoarmen (byg. ponge, jûpe, efter, eat, immen) te brûken. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 52	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	13	40,6	16	50	-	-	-	-	3	9,4
LM (27)	10	37	13	48,1	1	3,7	-	-	3	11,1
SF (19)	6	31,6	10	52,6	1	5,3	-	-	2	10,5
SM (66)	25	37,9	28	42,4	2	3	2	3	9	13,6
LESJ. T. (59)	23	39	29	49,2	1	1,7	-	-	6	10,2
SKR. T. (85)	31	36,5	38	44,7	3	3,5	2	2,4	11	12,9
TOT. GEN. (144)	54	37,5	67	46,6	4	2,8	2	1,4	17	11,8
TOT. F. (51)	19	37,2	26	51	1	2	-	-	5	9,8
TOT. M. (93)	35	37,6	41	44,1	3	3,2	2	2,2	12	12,9

FRAACH 40	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	12	37,5	15	46,9	-	-	-	-	5	15,6
LM (27)	11	40,7	11	40,7	1	3,7	-	-	4	14,8
SF (19)	6	31,6	7	36,8	-	-	1	5,3	5	26,3
SM (66)	34	51,5	16	24,2	2	3	-	-	14	21,2
LESJ. T. (59)	23	39	26	44,1	1	1,7	-	-	9	15,3
SKR. T. (85)	40	47	23	27	2	2,4	1	1,2	19	22,3
TOT. GEN. (144)	63	43,8	49	34,1	3	2,1	1	0,7	28	19,5
TOT. F. (51)	18	35,3	22	43,1	-	-	1	2	10	19,6
TOT. M. (93)	45	48,4	27	29	3	3,2	-	-	18	19,4

Fan alle respondinten beantwurdet foar it mûnlinge taalgebrûk 37,5% de stelling mei 'ja' en 46,6% mei 'nee'. Foar it skriftlike taalgebrûk binne dy sifers 43,8 resp. 34,1%. De mieningen binne dus dúdlik ferdielt. Foar it mûnlinge taalgebrûk binne der tusken de fjouwer groepen gjin ferskillen dat makket, mar dat leit mei it skriftlike gebrûk wat oars: de froulju beantwurdzje de stelling minder faak

befêstigjend as de manlju (35,3 resp. 48,4%) en datselde jildt, sij it wat minder útsprutsen, foar de lesjouwers yn fergeliking ta de skriuwers (39 resp. 47%).

Ut de taljochting op de ûnderskate antwurden (benammen op fraach 40) is min ofte mear ôf te lieden, wêrom't skriuwers wat faker argaïsmen brûke: trije fan har wize derop, dat se it 'foar de grap', 'foar it boartlik effekt' dogge en fiif neame de tapassingsmooglikheden yn poëzij. Ek fiif skriuwers wize oars op it problematyske fan de term 'argaïsme': 'der is gjin algemiene noarm foar wat ferâldere is', ornearret ien en in kollega fan him skriuwt: 'sa lang as hja yn Hylpen 'jitte' en 'efter' sizze, binne dy wurden net ferâldere'. Oer beide fragen rekkene litte sân respondinten har antwurd ôfhingje fan it konkrete wurd dêr't it om giet, wylst sechstjin sizze, dat se 'soms' in argaïsme brûke. Alles meiinoar is it byld dus nochal nuansearre.

9. As foar in frjemd wurd in goede Fryske term bestiet (byg. goal - doelpunt, religy - godstsjinst) brûk ik yn myn MUNLING Frysk/ MUNLING Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik de Fryske foarm. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 9	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	31	96,9	-	-	-	-	-	-	1	3,1
LM (27)	23	85,2	1	3,7	2	7,4	-	-	1	3,7
SF (19)	15	78,9	1	5,3	-	-	1	5,3	2	10,5
SM (66)	49	74,2	9	13,6	-	-	-	-	8	12,1
LESJ. T. (59)	54	91,5	1	1,7	2	3,4	-	-	2	3,4
SKR. T. (85)	64	75,3	10	11,8	-	-	1	1,2	10	11,8
TOT. GEN. (144)	118	82	11	7,6	2	1,4	1	0,7	12	8,3
TOT. F. (51)	46	90,2	1	2	-	-	1	2	3	5,9
TOT. M. (93)	72	77,4	10	10,8	2	2,2	-	-	9	9,7

29. As foar in frjemd wurd in goede Fryske term bestiet (byg.. goal - doelpunt, religy - godstsjinst) brûk ik yn myn LITERER SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik de Fryske foarm. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 29	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	29	90,6	-	-	-	-	-	-	3	9,4
LM (27)	22	81,4	2	7,4	-	-	1	3,7	2	7,4
SF (19)	17	89,5	2	10,5	-	-	-	-	-	-
SM (66)	44	66,7	10	15,2	1	1,5	4	6,1	7	10,6
LESJ. T. (59)	51	86,4	2	3,4	-	-	1	1,7	5	8,5
SKR. T. (85)	61	71,7	12	14,1	1	1,2	4	4,7	7	8,2
TOT. GEN. (144)	112	77,8	14	9,7	1	0,7	5	3,5	12	8,3
TOT. F. (51)	46	90,2	2	3,9	-	-	-	-	3	5,9
TOT. M. (93)	66	71	12	12,9	1	1,1	5	5,4	9	9,7

Foar it mûnlinge taalgebrûk antwurdet 82% fan alle respondinten mei 'ja' en 7,6% mei 'nee'. De sifers foar it skriftlike taalgebrûk binne 77,8 resp. 9,7%. De konklúzje kin dus wêze, dat, oars as by de fragen 52 + 40 oer purismen, in grutte mearheid foar de beide stellingen is. De dúdlike ôfwizing fan ynternasjonalismen is dêrmei te fergelykjen mei it net akseptearjen fan Hollanismen (fragen 53 + 27). Dy sterke feroardieling hat my wol wat nij dien. It soe wêze kinne, dat de ynternasjonalismen like goed as in bedriging foar it Frysk field wurde as op harsels goedfryske, mar oan it Hollânsk gelikense foarmen (fragen 48+28).

Op beide fragen wurdt faker troch froulju as manlju en ek troch lesjouwers as skriuwers befêstigjend antwurde (foar 48 + 28 en 53 + 27 jildt dat ek foar de lêste twa groepen).

Opfallend is, dat trije fan de fjouwer groepen de stelling foar it mûnlinge taalgebrûk (wat) faker posityf beantwurdzje as dy foar it skriftlike. Ek hjirre is der wer in dúdlike parrallel mei de útkomsten fan de fragen 48 + 28 en kin wer sein wurde, dat de respondinten yn dit stik fan saken úthâlde, dat se prate sa't se skriuwe en oarsom. Dat lêste jildt ek, sa't wy al sjoen hawwe, foar de Hollanismen (fragen 53 + 27).

Besjogge wy de taljochting dy't guon respondinten op har antwurd jûn hawwe, dan wurde wer in pear tindinzen sichtber. As wy beide fragen tagelyk nimme, dan melde acht skriuwers, dat se om reden fan stilistyske fariaasje sawol it Fryske as it ynternasjonale wurd wol nimme. De kar hinget by sân respondinten fan it konkrete wurd ôf en by acht fan de sitewaasje, wylst fiif in relaasje lizze mei de persoan dêr't se mei kommunisearje.

B: Noarm fan it Frysk

2.5. *Algemeine oanwêzigens en akseptasje fan de noarm*

Yn de literatuer oer de noarm fan it Frysk wurdt gauris sein, dat it Frysk in 'lossere', 'liniger' noarm hawwe soe as it Hollânsk:

10. De noarm dy't foar it SPRUTSEN Frysk jildt, is 'losser', stiet mear fariaasje ta, as dy foar it sprutsen Hollânsk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 10	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	20	62,5	4	12,5	7	21,9	-	-	1	3,1
LM (27)	15	55,5	7	25,9	3	11,1	-	-	2	7,4
SF (19)	11	57,9	3	15,8	5	26,3	-	-	-	-
SM (66)	27	40,9	21	31,8	15	22,7	2	3	1	1,5
LESJ. T. (59)	35	59,3	11	18,6	10	17	-	-	3	5,1
SKR. T. (85)	38	44,7	24	28,2	20	23,5	2	2,4	1	1,2
TOT. GEN. (144)	73	50,7	35	24,3	30	20,9	2	1,4	4	2,8
TOT. F. (51)	31	60,8	7	13,7	12	23,5	-	-	1	2
TOT. M. (93)	42	45,2	28	30,1	18	19,4	2	2,2	3	3,2

30. De noarm dy't foar it SKREAUNE Frysk jildt, is 'losser', stiet mear fariaasje ta, as dy foar it skreaune Hollânsk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 30	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	15	46,9	11	34,4	6	18,8	-	-	-	-
LM (27)	15	55,5	7	25,9	4	14,8	1	3,7	-	-
SF (19)	7	36,8	4	21,1	7	36,8	-	-	1	5,3
SM (66)	33	50	13	19,7	15	22,7	1	1,5	4	6,1
LESJ. T. (59)	30	50,9	18	30,5	10	17	1	1,7	-	-
SKR. T. (85)	40	47	17	20	22	25,9	1	1,2	5	5,9
TOT. GEN. (144)	70	48,7	35	24,3	32	24,2	2	1,4	5	3,5
TOT. F. (51)	22	43,1	15	29,4	13	25,5	-	-	1	2
TOT. M. (93)	48	51,6	20	21,5	19	20,4	2	2,2	4	4,3

Oangeande it mûnlinge Frysk antwurdet fan alle respondinten 50,7% mei 'ja', wylst 24,3% 'nee' seit. Foar it skreaune Frysk binne dy sifers 48,7 resp. 24,3%. De mieningen binne dus nochal ferdielt. Relatyf in protte respondinten antwurdzje oars mei 'wit net' (20,9 resp. 22,2%).

It falt op, dat der hjirre amper ferskil is tusken sprek- en skriuwtaal. De manlike skriuwers binne dêr foar in grut part ferantwurdlik foar: yn de fraach oer it mûnlinge Frysk is har persintaazje ja-antwurden dúdlik leger en har persintaazje nee-antwurden dúdlik heger as dat fan de trije oare groepen (sj. de tabellen). It ôfwikend oardiel fan de manlike skriuwers krijt noch mear foarm as wy sjogge nei de útkomsten fan it skreaune Frysk: as iennichste fan de fjouwer groepen hawwe se dêr in heger persintaazje ja-antwurden as by deselde fraach oer it sprutsen Frysk: 50 resp. 40,9%. Dat lêste betsjut dus, dat neffens de skriuwers de noarm dy't jildt foar it skreaune Frysk yn fergeliking ta it skreaune Hollânsk lossen wêze soe as de noarm dy't jildt foar it sprutsen Frysk yn fergeliking ta it sprutsen Hollânsk. De manlike lesjouwers antwurdzje foar it sprutsen en it skreaune Frysk krekt like faak mei 'ja' (55,5%) en allinne de froulike skriuwers en de froulike lesjouwers foldogge oan de ferwachting, dy't der, lykas sein, op del komt, dat de noarm foar it sprutsen Frysk lossen is as dy foar it skreaune (sj. foar de sifers de tabellen). It einresultaat is, dat it persintaazje ja-antwurden fan alle respondinten foar it mûnlinge taalgebrûk mar justjes heger leit as dat foar it skriftlike: 50,7 resp. 48,7%. Dat is ek yn it ljocht fan de útkomsten hjirfoar fan de fragen oer sprek- en skriuwtaal yn it algemien ferrassend te neamen.

In twadde ferrassing, alteast foar my, is, dat beide stellingen troch alle groepen net faker befêstigjend beantwurde binne, ik hie m.o.w. ferwachte, dat mear respondinten antwurde hienen, dat de noarm fan it Frysk lossen is as dy fan

it Hollânsk, sawol foar de skriuw- as sprektaal. It soe wêze kinne, dat nettsjinsteande de taljochting op de term Hollânsk ('Algemeen (Beschaafd) Nederlands, de taal sa't jo dy byg. yn de kranten lêze of op 'e radio en t.v. hearre') net elkenien Hollânsk op dy wize ferstien hat en it útlein hat as '(ynklusyf) de Hollânske dialekten' of sokssawat. Guon antwurden wize alteast dy rjochting út: sa motivearret in manlike skriuwer syn nee-antwurd op fraach 30 troch te praten fan 'dialektyske fariaasje' yn it Hollânsk, wylst in kollega fan him yn de kategory 'oars' fan fraach 10 ornearret: 'dat liket wol sa, mar yn it Hollânsk wurdt bytiden ek mâl omgriemd'. Yn deselde kategory antwurdet in froulike lesjouwer: 'ik tink, dat it sprutsen Hollânsk wat lossier is as it west hat, dat it ûntrint inoar net sa'. Wat fierder meispylje kin, is de wil om ek it Frysk te normearjen: in manlike lesjouwer ljochtet syn 'nee' op fraach 10 sa ta: 'wy moatte gjin ferkearde fariaasje tastean' en in froulike kollega jout as taljochting op har nee-antwurd op deselde fraach: 'wêrom soe it Frysk 'lossier' kinne as it Hollânsk, men praat Frysk of net, mar net heal.'

44. De noarm foar it SPRUTSEN Frysk is op in dúdlike en brûkbere wize te finen yn byg. wurdboeken, grammatika's en de literatuer. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 44	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	21	65,6	6	18,8	3	9,4	2	6,3	-	-
LM (27)	13	48,1	9	33,3	3	11,1	-	-	2	7,4
SF (19)	12	63,2	2	10,5	3	15,8	-	-	2	10,5
SM (66)	31	47	21	31,8	6	9,1	2	3	6	9,1
LESJ. T. (59)	34	57,6	15	25,4	6	10,2	2	3,4	2	3,4
SKR. T. (85)	43	50,6	23	27	9	10,6	2	2,4	8	9,4
TOT. GEN. (144)	77	53,5	38	26,4	15	10,4	4	2,8	10	7
TOT. F. (51)	33	64,7	8	15,7	6	11,8	2	3,9	2	3,9
TOT. M. (93)	44	47,3	30	32,3	9	9,7	2	2,2	8	8,6

35. De noarm foar it SKREAUNE Frysk is op in dúdlike en brûkbere wize te finen yn byg. wurdboeken, grammatika's en de literatuer. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 35	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	19	59,4	6	18,8	3	9,4	-	-	4	12,5
LM (27)	14	51,8	9	33,3	1	3,7	-	-	3	11,1
SF (19)	17	89,5	-	-	1	5,3	1	5,3	-	-
SM (66)	45	68,2	12	18,2	3	4,5	2	3	4	6,1
LESJ. T. (59)	33	55,9	15	25,4	4	6,8	-	-	7	11,9
SKR. T. (85)	62	72,9	12	14,1	4	4,7	3	3,5	4	4,7
TOT. GEN. (144)	95	66	27	18,8	8	5,6	3	2,1	11	7,6
TOT. F. (51)	36	70,6	6	11,8	4	7,8	1	2	4	7,8
TOT. M. (93)	59	63,4	21	22,6	4	4,3	2	2,2	7	7,5

Foar it mûnlinge Frysk seit 53,5% fan alle ûnderfregen 'ja' en 26,4% 'nee'. De sifers foar it skriftlik taalgebrûk, binne 66 resp. 18,8%. It (oars relatyf lytse) ferskil tusken sprek- en skriuwtal liket my net ferrassend ta: ik ha allinne mar skriftlike boarnen neamd en dy sille grif mear ynfloed op it skreaune as op it sprutsen Frysk hawwe.

Foar it mûnlinge Frysk is der in dúdlik ferskil tusken froulju en manlju mei 64,7 resp. 47,3% ja-antwurden, foar it skreaune Frysk tusken lesjouwers en skriuwers mei 55,9 resp. 72,9%. Dy lêste sifers soenen miskien sa útlein wurde kinne, dat de neamde boarnen de lesjouwer te min hâldfêst jouwe, se winskje m.o.w. mear regels en foarskriften. Sa wurdt nei oanlieding fan fraach 35 trije kear troch in lesjouwer opmurken, dat it hânwurdboek '84-'85 fan de Fryske Akademy tefolle tastiet, in kollega oardielet 'tefolle ûndúdlikens', wylst in tredenien skriuwt: 'der wurdt mar wat oanpield' (sj. ek de fragen 11 + 33).

Ik wol noch ien opmerking sitearje, yn dit gefal fan in manlike skriuwer. Dy beantwurdet fraach 35 ûntkennend, want 'de noarm wurdt steld troch de persoan sels, yn ynteraksje mei oare persoanen'. Ik freegje my ôf oft in persoan wol sa fiergeand syn eigen noarm stelle kin, der sil altiten in dúdlike relaasje wêze moatte tusken de yndividuele en de kollektive noarm, d.w.z. de noarm sa't dy byg. yn 'e wurdboeken te finen is. Men soe stelle kinne, dat de wurdboeknoarm idealiter sjoen de optelsom fan alle yndividuele noarmen is of dêr yn alle gefal tichteby komt. Yn hoefier't der in soarte fan kollektive noarm bestiet, yn dit gefal ûnder literêre skriuwers en AFUK-lesjouwers, komt aanst yn fraach 54 oan 'e oarder.

As foarbyld út de rige 'wurdboeken, grammatika's en literatuer' haw ik apart it hânwurdboek 84-'85 befrege, mei om't it foar de AFUK-lesjouwers de (ferplichte) basis foar de noarm is.

11. It hânwurdboek (1984/1985) fan de Fryske Akademy is in belangrike boarne foar de noarm fan it SPRUTSEN Frysk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

33. It hânwurdboek (1984/1985) fan de Fryske Akademy is in belangrike boarne foar de noarm fan it SKREAUNE Frysk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 11	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	24	7,5	3	9,4	4	12,5	-	-	1	3,1
LM (27)	16	59,2	5	18,5	2	7,4	-	-	4	14,8
SF (19)	13	68,4	4	21,1	1	5,3	1	5,3	-	-
SM (66)	31	47	18	27,3	12	18,2	2	3	3	4,5
LESJ. T. (59)	40	67,8	8	13,6	6	10,2	-	-	5	8,5
SKR. T. (85)	44	51,7	22	25,9	13	15,3	3	3,5	3	3,5
TOT. GEN. (144)	84	58,4	30	20,9	19	13,2	3	2,1	8	5,6
TOT. F. (51)	37	72,5	7	13,7	5	9,8	1	2	1	2
TOT. M. (93)	47	50,5	23	24,7	14	15,1	2	2,2	7	7,5

FRAACH 33	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	28	87,5	-	-	4	12,5	-	-	-	-
LM (27)	24	88,9	-	-	-	-	-	-	3	11,1
SF (19)	19	100	-	-	-	-	-	-	-	-
SM (66)	53	80,3	2	3	7	10,6	1	1,5	3	4,5
LESJ. T. (59)	52	88,1	-	-	4	6,8	-	-	3	5,1
SKR. T. (85)	72	84,7	2	2,4	7	8,2	1	1,2	3	3,5
TOT. GEN. (144)	124	86,2	2	1,4	11	7,6	1	0,7	6	4,2
TOT. F. (51)	47	92,1	-	-	4	7,8	-	-	-	-
TOT. M. (93)	77	82,8	2	2,2	17	7,5	1	1,1	6	6,5

Fan alle respondinten beantwurdet 58,4% de fraach oer it sprutsen Frysk posityf en 20,9% negatyf. Foar it skreaune Frysk binne dy sifers 86,2 resp. 1,4%. Dêrmei wurdt it hânwurdboek as in wichtige boarne oanmurken, benammen foar it skreaune Frysk.

Ut boppesteande sifers docht in dúdlik ferskil bliken tusken sprek- en skriuwtaal. Sa't te ferwachtsjen wie, sjogge de lesjouwers it hânwurdboek faker as de skriuwers as boarne: foar it mûnlinge taalgebrûk binne de sifers 67,8 resp. 51,7%, foar it skriftlike taalgebrûk sitte de beide groepen tichter byinoar: 88,1 resp. 84,7%. Tusken froulju en manlju bestiet in soartgelikens ferskil: 72,5 resp. 50,5% foar it mûnlinge en 92,1 resp. 82,8% foar it skriftlike taalgebrûk.

Neffens de respondinten wurdt it hânwurdboek mear as boarne foar de noarm akseptearre as de wurdboeken, grammatika's en de literatuer yn it algemien (hoewol't de fraachstelling net hielendal parallel is, liket in fergeliking my wol te ferantwurdzjen):

	wurdboeken ensfh. (44+35)		hânwurdboek (11+33)	
	mûnling	skriftlik	mûnling	skriftlik
ja-antwurden fan alle resp.	53,5%	66%	58,4%	86,2%
nee-antwurden fan alle resp.	26,4%	18,8%	20,9%	1,4%

54. Der bestiet ûnder literêre skriuwers yn it Frysk/ AFUK-lesjouwers (trochstreekje wat net jildt) in soarte fan algemiene noarm foar it skreaune Frysk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 54	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	26	81,3	-	-	5	15,6	1	3,1	-	-
LM (27)	17	63	3	11,1	4	14,8	1	3,7	2	7,4
SF (19)	12	63,2	2	10,5	5	26,3	-	-	-	-
SM (66)	28	42,4	14	21,2	15	22,7	3	4,5	6	9,1
LESJ. T. (59)	43	72,9	3	5,1	9	15,3	2	3,4	2	3,4
SKR. T. (85)	40	47	16	18,8	20	23,5	3	3,5	6	7,1
TOT. GEN. (144)	83	57,7	19	13,2	29	20,2	5	3,5	8	5,6
TOT. F. (51)	38	74,5	2	3,9	10	19,6	1	2	-	-
TOT. M. (93)	45	48,4	17	18,3	19	20,4	4	4,3	8	8,6

Neffens 57,7% fan alle respondinten bestiet der ûnder literêre skriuwers en AFUK-lesjouwers al en neffens 13,2% net in soarte fan algemiene noarm foar it skreaune Frysk (20,2% fan alle respondinten - en dat is in protte - jout as antwurd: 'wit net'). Dêrmei befêstiget in dúdlike mearheid de stelling en is de opmerking fan de niis oanhelle manlike skriuwer (fraach 35) yn alle gefal nuansearre.

De mieningen ûnder de fjouwer groepen rinne nochal wat útinoar. De stelling wurdt posityf beantwurde troch 81,3% fan de froulike lesjouwers, 63% fan de manlike lesjouwers, 63,2% fan de froulike skriuwers en 42,4% fan de manlike skriuwers; dus de lesjouwers binne positiver as de skriuwers (72,9 resp. 47%) en de froulju skoare heger as de manlju (74,5 resp. 48,4%). Wat dat lêste oanbelanget: mar 3,9% fan alle froulju antwurdet mei 'nee' (foar de manlju is dat sifer 18,3%).

Ut de taljochting op de antwurden en út de kategory 'oars' komme twa belangrike aspekten nei foaren: 1. fiif lesjouwers wize derop dat de AFUK it hânwurdboek fan de Fryske Akademy as noarm steld hat; 2. alve respondinten erkenne it bestean fan 'in soarte fan algemiene noarm', mar se relativearje dy nochris ekstra troch formulearringen as 'mei de klam op soarte', 'mei gâns ilastyk' en 'sa matich hinne, sei Minne'.

Yn de fragen 44 + 35 haw ik ynformearre yn hoefier't neffens de respondinten de noarm foar it Frysk op dúdlike en brûkbere wize yn wurdboeken, grammatika's en de literatuer te finen is. De fragen 18 + 17 geane oer de algemiene akseptasje fan dy noarm:

18. De noarm foar it SPRUTSEN Frysk sa't dy fêstlein is yn byg. wurdboeken, grammatika's en literatuer, wurdt troch de brûkers fan it Frysk algemien akseptearre. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 18	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	11	34,4	11	34,4	8	25	-	-	2	6,3
LM (27)	15	55,5	8	29,6	3	11,1	1	3,7	-	-
SF (19)	5	26,3	10	52,6	4	21,1	-	-	-	-
SM (66)	16	24,2	34	51,5	11	16,7	1	1,5	4	6,1
LESJ. T. (59)	26	44,1	19	32,2	11	18,6	1	1,7	2	3,4
SKR. T. (85)	21	24,7	44	51,7	15	17,6	1	1,2	4	4,7
TOT. GEN. (144)	47	32,7	63	43,8	26	18,1	2	1,4	6	4,2
TOT. F. (51)	16	31,4	21	41,2	12	23,5	-	-	2	3,9
TOT. M. (93)	31	33,3	42	45,2	14	15,1	2	2,2	4	4,3

17. De noarm foar it SKREAUNE Frysk sa't dy fêstlein is yn byg. wurdboeken, grammatika's en literatuer, wurdt troch de brûkers fan it Frysk algemien akseptearre. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 17	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	20	62,5	8	25	2	6,3	-	-	2	6,3
LM (27)	17	63	5	18,5	3	11,1	-	-	2	7,4
SF (19)	10	52,6	3	15,8	6	31,6	-	-	-	-
SM (66)	33	50	18	27,3	15	22,7	-	-	-	-
LESJ. T. (59)	37	62,7	13	22	5	8,5	-	-	4	6,8
SKR. T. (85)	43	50,6	21	24,7	21	24,7	-	-	-	-
TOT. GEN. (144)	80	55,6	34	23,6	26	18,1	-	-	4	2,8
TOT. F. (51)	30	58,8	11	21,6	8	15,7	-	-	2	3,9
TOT. M. (93)	50	53,8	23	24,7	18	19,4	-	-	2	2,2

Neffens 32,7% fan alle respondinten wurdt de noarm foar it sprutsen Frysk sa't dy fêstlein is yn wurdboeken, grammatika's en de literatuer, troch de brûkers fan it Frysk akseptearre en neffens 43,8% is dat net sa. Foar it skreaune Frysk binne dy sifers 55,6 resp. 23,6%. De mieningen binne dus ferdield. Nochal wat respondinten antwurdzje 'wit net' (18,4 resp. 18,1%).

Noch dúdliker as by de fragen 44 + 35 wurdt ûnderskied tusken sprek- en skriuwtaal makke: der is, sa't út de krekt neamde sifers bliken docht, min ofte mear in omkearing fan de persintaazjes ja- en nee-antwurden. Dát der op dit stik fan saken ûnderskied makke wurdt, wie te ferwachtsjen.

Lesjouwers binne positiver as skriuwers: foar it mûnlinge Frysk is it persintaazje ja-antwurden 44,1 resp. 24,7%, foar it skriftlike taalgebrûk 62,7 resp. 50,6%.

As wy de akseptaasje nochris fergelykje mei de oanwêzigens, dan docht bliken, dat de akseptaasje achterbliuwt, benammen wat de sprektal oangiet:

	oanwêzigens (44+35)		akseptaasje (18+17)	
	mûnling	skriftlik	mûnling	skriftlik
ja-antwurden fan alle resp.	53,5%	66%	32,7%	55,6%
nee-antwurden fan alle resp.	26,4%	18,8%	43,8%	23,6%

2.5'. *Eigen ferlet en akseptaasje fan in noarm*

Yn de folgjende paragraaf behannelje ik it persoanlik ferlet fan de respondinten fan in troch treden op te stellen noarm en de akseptaasje dêrfan. It ferlet kin mei ôfmetten wurde oan it behoef oan ynformaasje oer ynterferinsjes en it brûken fan it hânwurdboek 1984-1985 as boarne foar it eigen taalgebrûk. Dêr begjin ik mei.

- Ik ha foar myn literêr wurk/ myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) ferlet fan ynformaasje (teoretysk en/of praktysk (foarbylden)) oer de ynfloed fan it Hollânsk op it Frysk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 3	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	25	78,1	6	18,8	-	-	-	-	1	3,1
LM (27)	22	81,4	3	11,1	2	7,4	-	-	-	-
SF (19)	8	42,1	9	47,4	1	5,3	-	-	1	5,3
SM (66)	26	39,4	32	48,5	3	4,5	1	1,5	4	6,1
LESJ. T. (59)	47	79,7	9	15,3	2	3,4	-	-	1	1,7
SKR. T. (85)	34	40	41	48,2	4	4,7	1	1,2	5	5,9
TOT. GEN. (144)	81	56,3	50	34,8	6	4,2	1	0,7	6	4,2
TOT. F. (51)	33	64,7	15	29,4	1	2	-	-	2	3,9
TOT. M. (93)	48	51,6	35	37,6	5	5,4	1	1,1	4	4,3

Fan alle respondinten beantwurdet 56,3% de stelling befêstigjend en 34,8 ûntkennend. Dy twadieling komt ek noch op in oare wize ta utering: it ferlet fan ynformaasje is mei 79,7% by de lesjouwers grut, mei 40% de helte lytser by de skriuwers. Wy kinne hjirre fan in twadieling tusken twa *groepen* prate. Dat ferskil sil grif gearhingje mei û.m. de taak dy't in lesjouwer hat: hy is by útstek de deskundige dy't wat fertelle kin en moat oer ynterferinsjes.

31. Ik doch foar myn literêr wurk/ myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) /selden/ geregeld/ wit net/ oars, ntl. ... /in berop op in Frysk wurdboek om te witten oft in wurd goed Frysk is.

FRAACH 31	SELDEN		GEREGELD		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	1	3,1	29	90,6	-	-	-	-	2	6,3
LM (27)	3	11,1	22	81,4	-	-	-	-	2	7,4
SF (19)	5	26,3	14	73,7	-	-	-	-	-	-
SM (66)	17	25,8	41	62,1	-	-	1	1,5	7	10,6
LESJ. T. (59)	4	6,8	51	86,4	-	-	-	-	4	6,8
SKR. T. (85)	22	25,9	55	64,7	-	-	1	1,2	7	8,2
TOT. GEN. (144)	26	18,1	106	73,7	-	-	1	0,7	11	7,6
TOT. F. (51)	6	11,8	43	84,3	-	-	-	-	2	3,9
TOT. M. (93)	20	21,5	63	67,7	-	-	1	1,1	9	9,7

Foar boppesteand doel docht fan alle respondinten 73,7% geregeld en 18,1% seldom in berop op it wurdboek. Utsplitst neffens lesjouwers en skriuwers binne dy sifers 86,4 resp. 64,7% en 6,8 resp. 25,9%. Lesjouwers sille fansels foar har wurk it wurdboek gauris brûke moatte, se kinne troch de kursisten ferge wurde op wat “goed” en “ferkeard” is en dat spilet by skriuwers dochs wat minder direkt en eksplisyt mei.

- Ik doch foar myn literêr wurk/ myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt)/ seldom/ geregeld/ faak/ wit net/ oars, ntl. ... in berop op in wurdboek Hollânsk-Frysk om foar in Hollânske foarm it Fryske ekwivalint te finen.

FRAACH 7	SELDEN		GERE- GELD		FAAK		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	9	28,1	17	53,1	6	18,8	-	-	-	-	-	-
LM (27)	2	7,4	20	74	3	11,1	-	-	-	-	2	7,4
SF (19)	4	21,1	13	68,4	1	5,3	-	-	1	5,3	-	-
SM (66)	21	31,8	33	50	8	12,1	-	-	3	4,5	1	1,5
LESJ. T. (59)	11	18,6	37	62,7	9	15,3	-	-	-	-	2	3,4
SKR. T. (85)	25	29,4	46	54,1	9	10,6	-	-	4	4,7	1	1,2
TOT. GEN. (144)	36	25	83	57,7	18	12,5	-	-	4	2,8	3	2,1
TOT. F. (51)	13	25,5	30	58,8	7	13,7	-	-	1	2	-	-
TOT. M. (93)	23	24,7	53	57	11	11,8	-	-	3	3,2	3	3,2

Fan alle respondinten antwurdet 57,7% 'geregeld' en 25% 'selden'. Foar lesjouwers en skriuwers binne dy sifers 62,7 resp. 54,1% en 18,6 resp. 29,4%. It ferskil tusken beide groepen is hjirre dus gâns lytser as yn fraach 31 en (benammen) 3.

36. Ik ha foar myn literêr wurk/ myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) ferlet fan in dúdlike, troch treden (byg. de Fryske Akademy) op te stellen taalnoarm. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 36	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
LF (32)	21	65,6	5	15,6	3	9,4	-	-	3	9,4
LM (27)	21	77,8	3	11,1	2	7,4	-	-	1	3,7
SF (19)	4	21,1	7	36,8	7	36,8	-	-	1	5,3
SM (66)	20	30,3	29	43,9	11	16,7	3	4,5	3	4,5
LESJ. T. (59)	42	71,2	8	13,6	5	8,5	-	-	4	6,8
SKR. T. (85)	24	28,2	36	42,3	18	21,2	3	3,5	4	4,7
TOT. GEN. (144)	66	45,9	44	30,6	23	16	3	2,1	8	5,6
TOT. F. (51)	25	49	12	23,5	10	19,6	-	-	4	7,8
TOT. M. (93)	41	44,1	32	34,4	13	14	3	3,2	4	4,3

Fan alle respondinten antwurdet 45,9% mei 'ja', 30,6% mei 'nee'. De mieningen rinne hjirre nochal wer wat útinoar. Dat jildt noch mear as wy nei ferskillende groepen sjogge: wer útsplitst neffens lesjouwers en skriuwers binne dy sifers 71,2 resp. 28,2% en 13,6 resp. 42,3%. Yn de hiele enkête is dat fan te fergelykjen sifers it op ien nei grutste ferskil tusken groepen ûnderinoar.

It ferskil yn opfetting tusken lesjouwers en skriuwers komt nei foaren yn dizze twa sitaten, it earste fan in froulike lesjouwer, it twadde fan in manlike skriuwer: 'it soe maklik wêze om sizze te kinnen: 'sa is 't en net oars'; 'te grutte normearing makket de taal dea en de minsken skoftich'.

Ik ha neigongen oft der in relaasje bestiet tusken oan 'e iene kant de leeftiid en de memmetaal fan de respondinten en oan 'e oare kant de ja-antwurden: men soe jin yntinke kinne dat in jonge, fan-hûs-út net-Frysktalige lesjouwer, mear ferlet hat fan in noarm as in âlde, fan-hûs-út wol Frysktalige en yn it Fryske taalsâlt bebitten skriuwer. Sa'n ferbân is der lykwols net: de 66 respondinten dy't 'ja' antwurde hawwe, binne trochinoar 47,7 jier, d.w.s. mar 2,6 jier jonger as de trochsneed respondint en 58 fan har hawwe Frysk as (iennichste) memmetaal, d.w.s. 87,8%, wylst fan alle respondinten 81,9% Frysk as de of in memmetaal hat.

23. As der in dúdlike, troch treden (byg. de Fryske Akademy) fêstleine taalnoarm komme soe, dan soe ik my dêr foar myn literêr wurk /myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) oan hâlde. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

FRAACH 23	JA		NEE		WIT NET		NET YNFO		OARS	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
LF (32)	26	81,3	-	-	5	15,6	-	-	1	3,1
LM (27)	24	88,9	-	-	1	3,7	-	-	2	7,4
SF (19)	10	52,6	2	10,5	5	26,3	1	5,3	1	5,3
SM (66)	25	37,9	23	34,8	11	16,7	2	3	5	7,6
LESI. T. (59)	50	84,8	-	-	6	10,2	-	-	3	5,1
SKR. T. (85)	35	41,2	25	29,4	16	18,8	3	3,5	6	7,1
TOT. GEN. (144)	85	59,1	25	17,4	22	15,3	3	2,1	9	6,3
TOT. F. (51)	36	70,6	2	3,9	10	19,6	1	2	2	3,9
TOT. M. (93)	49	52,7	23	24,7	12	12,9	2	2,2	7	7,5

De fraach wurdt troch 59,1% fan alle respondinten befêstigjend en troch 17,4% ûntkennend beantwurde. Docht út dy sifers net sasear in twadieling bliken, dy is

wol hiel skoan te sjen as wy de lesjouwers en skriuwers wer apart nimme: de sifers binne dan 84,8 resp. 41,2% en 0 (!) resp. 29,4%. Mear as wêr ek yn myn ûndersyk rinne twa groepen hjirre útinoar. Tige opmerklik is neffens my dat net ien lesjouwer seit, dat, er in troch treden op te lizzen taalnoarm net akseptearje soe. Dat yn kombinaasje mei de 84,8% dy't seit it wol te dwaan, lit sjen dat der datoangeande in bûtengewoan grutte en wat my oanbelanget net ferwachte reewilligens ûnder de lesjouwers bestiet. Tagelyk kin konstataarre wurde dat ûnder lesjouwers de akseptasje fan in troch treden op te lizzen taalnoarm sels noch wat grutter is as it ferlet (36): wat de akseptasje oanbelanget, antwurdet 84,8% fan de lesjouwers posityf en 0% negatyf, foar it ferlet binne dy sifers 71,2 resp. 13,6%.

2.6. Gearfetting fan § 2.1 o/m § 2.5

Om wat better doel te krijen oer it grutte tal feiten en sifers (mar dêr is by dit type ûndersyk fansels net oan te ûntkommen) wol ik in stikmannich haadsaken oer de posysje en noarm fan it Frysk ris op in rychje sette.

It Frysk nimt yn ûnderskate opsichten in tuskenposysje yn: it sit earne tusken folks- en kultuertaal yn (6 + 49), it is in min ofte mear folsleine taal (39 + 32), neffens de measten al, mar oaren net ryk genôch om "alles" yn skriuwe te kinnen (16) en it hat miskien wol, miskien ek net de mooglikheden om in selsstannige taal te bliuwen (8 + 37).

In grutte mearheid fan de respondinten fielt him ferantwurdlik foar it behâld (47) en de gevens (2) fan it Frysk en wol dat stilearje (34 + 43). Like goed stiet neffens mear as de helte fan har it skriuwen c.q. lesjaan yn it Frysk prinsipiëel los fan taalpolitike idealen (50).

De respondinten achtsje de ynfloed fan it Hollânsk op de algemiene sprektaal grut (24), op de skriuwtaal gâns lytser (1, 46). It ûnderwiis yn it Frysk moat de Hollanisten bestride (12). De respondinten wurdearje op himsels it Hollânsk (5) en de eigen behearsking fan it Hollânsk (25 + 15) posityf, mar sawat de helte fan har wiist yn eigen taalgebrûk mei it Hollânsk te identifisearjen foarmen (48 + 28) ôf, wylst op Hollanisten (53 + 27) hast unanym it near lein wurdt.

Neffens de respondinten befettet de algemiene skriuwtaal net allinne folle minder Hollanisten as de sprektaal, it jildt ek foar de dialektyske eigenaardichheden (4). De mieningen oer de taal en/ of dialekten dêr't it hânwurdbok '84-'85 fan de Fryske Akademy op basearre is (45), rinne tige útinoar. Noch it meast neamd wurde it Klaaifrysk en in boppe de Fryske haaddialekten steande algemiene taal. Net ien fan de ûnderfregen jout it Súdhoeksk. Noch mear ferdielens is der oer de fraach wêr't it bêste Frysk praat wurdt (13). It ûnderwiis moat, oars as de Hollanisten, de dialektyske eigenaardichheden *net* bestride (22). Oer it plak fan dy foarmen yn it eigen mûnlinge Frysk binne de mieningen ferdiel (42), yn it eigen skriftlik taalgebrûk wiist in mearheid se ôf (19).

De mieningen oer it al of net talitten fan argaïsmen yn it eigen taalgebrûk rinne wer tige útinoar (52 + 40), mar ynternasjonalsmen wurde datoangeande wol algemien keard (9 + 29).

In mearheid fan de respondinten is fan betinken, dat de noarm foar it Frysk op in dúdlike en brûkbere wize te finen is yn wurdboeken, grammatika's en de literatuer (44 + 35). Benammen it hânwurdbboek 1984-1985 fan de Fryske Akademy wurdt as boarne foar dy noarm sjoen (11 + 33). De mieningen oer de akseptaasje fan dy noarm troch de brûkers fan it Frysk binne ferdield (18 + 17), foaral foar it skriftlike Frysk. De akseptaasje bliuwt achter by de hjirboppe ûnderstelde oanwêzigens. Neffens hast de helte fan de respondinten lit de noarm foar it Frysk mear ta as dy foar it Hollânsk, sawat in fjirdepart is it dêr net mei iens (10 + 30). In mearheid is fan betinken, dat der ûnder har kollega-skriuwers resp. -lesjouwers in soarte fan algemiene noarm foar it skreaune Frysk bestiet (54).

Ek in mearheid fan de respondinten brûkt foar har wurk geregeld resp. faak in wurdboek om foar in Hollânske term it Fryske ekwivalint op te sykjen (7) of om nei te gean oft in wurd goed Frysk is (31). Der is in twadieling yn de mieningen oer it eigen ferlet fan ynformaasje oer de ynfloed fan it Hollânsk op it Frysk (3) en itselde jildt foar it eigen ferlet fan in dúdlike, troch treden op te stellen taalnoarm (36). Mocht sa'n noarm lykwols werklik ynfierd wurde, dan soenen de measte respondinten har dêr foar har wurk wol oan hâlde (23).

It is nijsgjirrich om by boppeneamde útkomsten ek eefkes nei Van der Veen syn hypotheses te sjen. Fergelykjen kin oars mar foar in lyts part, net allinne troch ferskil yn tematyk, mar ek troch de ûngelikense ûndersyksopset. Dêrtroch is fergeliking mei de tredde en fjirde hypothese fan Van der Veen (s. 117-118) sowieso net goed mooglik. Mei dy slach om de earmtakke kin sein wurde, dat de distansjearringstindins foar it Hollânsk oer tige oertsjûgjend ta utering komt yn de miening oer de Hollanismen: mear as 90% fan alle respondinten wiist dy yn eigen en oarmans taalgebrûk ôf (53 + 27, 2, 12; sj. Van der Veen, s. 122-124). As it giet om 'Hollandofoby', de oanstriid om by in karmooglikheid tusken twa op harsels beide goedfryske synonimen hieltiten de fierst fan it Hollânsk ôfsteande foarm te kiezen, komt de distansjearringstindins sa't Van der Veen dy yn syn twadde hypotese formulearre hat (s. 116-117) ek nei foaren, allinne minder útsprutsen: yn myn ûndersyk kiest sawat de helte fan alle respondinten al en in kwart net safolle mooglik de fan it Hollânsk ferskillende foarm, wylst fan de oerbliuwende respondinten in grut part it brûken fan de iene ôf de oare foarm kondisjonearret (48 + 28).

Sjogge wy nochris eefkes wat krekter nei de sifers, dan jildt foar 16 fan de 47 fragen, dat inselde antwurdmoglikheid (meastal de kategory 'ja') troch op syn minst twatredde fan de respondinten keazen is. Yn ôfnimmende folchoarder, fan 95,9 oant 71,6%, binne dat de fragen 1, 27, 12, 53, 2, 47, 24, 4, 33, 43, 9, 5, 29, 31, 15 en 34 (de faakst keazen antwurdkategory is hjirûnder kursyf printe):

1. Yn it SKREAUNE Frysk komme folle minder Hollanismen foar as yn it sprutsen. */ja/* nee/ wit net/ oars, ntl. ...

27. Ik besykje om myn LITERER SKRIFTLIK Frysk /SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsituaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik frij te hâlden fan hollanismen. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
12. It ûnderwiis yn it Frysk moat de hollanismen bestride. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
53. Ik besykje om myn MUNLING Frysk/ MUNLING Frysk yn AFUK-learsituaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik frij te hâlden fan hollanismen. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
2. As Frysk literator/ AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) bin ik mei-ferantwurdlik foar de kwaliteit, de gevens, de suverenens, fan it Frysk. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
47. Ik wol my as Frysk literator/ AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) ynsette foar it behâld fan it Frysk. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
24. De ynfloed fan it Hollânsk op it SPRUTSEN FRYSK is */lyts/ tusken lyts en grut/ grut/ wit net/ oars, ntl. ...*
4. Yn it SKREAUNE Frysk komme folle minder dialektyske eigenaardichheden foar as yn it sprutsen. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
33. It hânwurdboek (1984/1985) fan de Fryske Akademy is in belangrike boarne foar de noarm fan it SKREAUNE Frysk. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
43. Ik besykje om myn LITERER SKRIFTLIK Frysk/ SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsituaasjes (trochstreekje wat net jildt) te stilearjen. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
9. As foar in frjemd wurd in goede Fryske term bestiet (byg. goal - doelpunt, religy - godstsjinst) brûk ik yn myn MUNLING Frysk/ MUNLING Frysk yn AFUK-learsituaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik de Fryske foarm. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
5. Ik ha in hekel oan it Hollânsk. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
29. As foar in frjemd wurd in goede Fryske term bestiet (byg. goal - doelpunt, religy - godstsjinst) brûk ik yn myn LITERER SKRIFTLIK Frysk/ SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsituaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik de Fryske foarm. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
31. Ik doch foar myn literêr wurk/ myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) */selden/ geregeld/* wit net/ oars, ntl. ... in berop op in Frysk wurdboek om te witten oft in wurd goed Frysk is.
15. Ik beskôgje de behearsking fan it Hollânsk (neist it Frysk) foar myn LITERER SKRIFTLIK Frysk/ myn SKRIFTLIK Frysk yn AFUK learsituaasjes (trochstreekje wat net jildt) as in */foardiel/ neidiel/* net fan belang/ wit net/ oars, ntl. ...
34. Ik besykje om myn MUNLING Frysk /myn MUNLING Frysk yn AFUK-learsituaasjes (trochstreekje wat net jildt) te stilearjen. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*

De grutte ienriedigens ûnder de respondinten yn boppeneamde 16 fragen slacht benammen op de ûnderdielen ‘Eigen ferantwurdlikens foar it Frysk oer’ (§ 2.1.), ‘Plak fan it Hollânsk yn it Frysk yn it algemien’ (§ 2.2.) en ‘Plak fan it Hollânsk

yn it eigen Frysk' (§ 2.2') (11 fan de 16 fragen út de trije oanbelangjende paragrafen).

Oan de oare kant kinne wy sjen nei de fragen dêr't de measte ferdieldens oer bestiet. As wy ferdieldens opfetsje as: it ferskil tusken de twa antwurdkategoryen mei de heechste skoare mei op syn meast 33,3% wêze, wylst net ien fan dy kategoryen in hegere skoare as 50% hawwe mei, dan giet it om de neikommende 14 fragen (wer yn ôfnimmende folchoarder, fan 1,6 oant 24,4% ferskil tusken de beide heechste antwurdkategoryen; de faakst keazen kategoryen binne wer kursyf ôfprinte, wêrby't foar fraach 45 neist 'Klaaifrysk' ek de net yn 'e tekst opnommen mooglikheid 'net ynfolle' rekkene wurde moat): 45, 42, 49, 52, 40, 18, 6, 39, 36, 48, 28, 8 en 30, wylst ek 13 derby heart, mar dêrfan binne de antwurden net goed yn persintaazjes út te drukken.

45. It Frysk fan it hânwurdbboek (1984/1985) fan de Fryske Akademy is meast basearre op /Klaaifrysk/ Wâldfrysk/ /Súdhoeksk/ alle trije/ in boppe de Fryske dialekten steande taal/ wit net/ oars, ntl. ...
42. Ik besykje om myn MUNLING Frysk/ MUNLING Frysk yn AFUK-learsituaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik frij te hâlden fan dialektyske eigenaardichheden. /ja/ neel/ wit net/ oars, ntl. ...
49. It SKREAUNE Frysk is in /folkstaal/ sit tusken folkstaal en kultuertaal yn/ is op wei om kultuertaal te wurden/ kultuertaal/ wit net/ oars, ntl. ...
52. Ik besykje om yn myn MUNLING Frysk/ MUNLING Frysk yn AFUK-learsituaasjes (trochstreekje wat net jildt) ek ferâlderjende/ ferâldere wurden en wurdfoarmen (byg ponge, jûpe, efter, eat, immen) te brûken. /ja/ neel/ wit net/ oars, ntl. ...
40. Ik besykje om yn myn LITERER SKRIFTLIK Frysk /SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsituaasjes (trochstreekje wat net jildt) ek ferâlderjende/ ferâldere wurden en wurdfoarmen (byg ponge, jûpe, efter, eat, immen) te brûken. /ja/ neel/ wit net/ oars, ntl. ...
18. De noarm foar it SPRUTSEN Frysk sa't dy fêstlein is yn byg. wurdboeken, grammatika's en literatuer, wurdt troch de brûkers fan it Frysk algemien akseptearre. /ja/ neel/ wit net/ oars, ntl. ...
6. It SPRUTSEN Frysk is in /folkstaal/ sit tusken folkstaal en kultuertaal yn/ is op wei om kultuertaal te wurden/ kultuertaal/ wit net/ oars, ntl. ...
39. It MUNLING brûkte Frysk is in ûnfolsleine taal, dy't de tekoarten meast út it Hollânsk wei oansuveret. /ja/ neel/ wit net/ oars, ntl. ...
36. Ik ha foar myn literêr wurk /myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) ferlet fan in dúdlike, troch treden (byg de Fryske Akademy) op te stellen taalnoarm. /ja/ neel/ wit net/ oars, ntl. ...
48. As yn it Frysk twa farianten mei deselde betsjutting tastien binne (byg. belangryk - wichtich, skele - skille, kastje - kastke), brûk ik yn myn MUNLING Frysk /MUNLING Frysk yn AFUK-learsituaasjes (trochstreekje wat

net jildt) safolle mooglik de fierst fan it Hollânsk ôfsteande foarm. */ja/ neel/* wit net/ oars, ntl. ...

28. As yn it Frysk twa farianten mei deselde betsjutting tastien binne (byg. belangryk - wichtich, skele - skille, kastje - kastke), brûk ik yn myn LITERER SKRIFTLIK Frysk/ SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsituaasjes (trochstrekkje wat net jildt) safolle mooglik de fierst fan it Hollânsk ôfsteande foarm. */ja/ neel/* wit net/ oars, ntl. ...
8. It SPRUTSEN Frysk hat foldwaande libbenskrêft om him oan te passen oan feroare/ feroarjende maatskiplike en kulturele omstannichheden en dochs in selsstannige taal te bliuwen. */ja/ neel/* wit net/ oars, ntl. ...
30. De noarm dy't foar it SKREAUNE Frysk jildt, is "losser", stiet mear fariaasje ta, as dy foar it skreaune Hollânsk. */ja/ neel/* wit net/ oars, ntl. ...
13. It bêste, suverste, geefste, Frysk wurdt praat yn/ (plak(ken) en/of stre(e)k(en) neame)/ wit net/oars, ntl.

Relatyf in protte fragen (fjouwer fan de sân) slaan op it ûnderdiel 'Frysk tusken folkstaal en kultuertaal' (§ 2.1) (fan de trije oerbliuwende fragen sit net ien yn 'e groep mei de grutste ienriedigens). Opmerklik achtsje ik fierder de ferdielens oer de argaïsmen (52+40): de tindins ta argaïsearring is yn it Frysk net sa sterk, alteast net ûnder AFUK-lesjouwers en literêre skriuwers, as miskien út Van der Woude opmakke wurde kinne soe: 'Allereerst is een deel van de verschillen [tusken de Fryske haaddialekten en it Standertfrysk] toe te schrijven aan *archaïserende* tendenzen' (1960: 20).

Ut de antwurden op de kategoryen 'wit net' en 'oars' en út de kearen, dat in fraach hielendal net beantwurde is (dê't ik ek, lykas sein, konsekwint dy gefallen ta rekkene ha dat mear as ien antwurdmoglikheid jûn is) is ek in tal konklúzjes te lûken. As wy de ûndergrins foar de neamde kategoryen op 10% stelle (wat yn alle gefal oan de foarsichtige kant liket), dan ûntstiet it folgjende oersjoch:

fraach	wit net	net ynfolle	oars
6	-	10,4	-
8	16	-	14,6
10	20,9	-	-
11	13,2	-	-
13	41	-	-
17	18,1	-	-
18	18,1	-	-
22	-	-	13,9
23	15,3	-	-
28	-	-	26,4
30	24,2	-	-
36	16	-	-
37	14,6	-	13,4
40	-	-	19,5
44	10,4	-	-
45	19,5	24,3	-
48	-	-	13,2
49	-	24,7	-
52	-	-	11,8
54	20,2	-	-

In sifer, dat der tige útrint, is de 41% yn de kategory 'wit net' fan fraach 13 ('It bêste, suverste, geefste, Frysk wurdt praat yn' ensfh.). As de kategoryen 'wit net' en 'net ynfolle' byinoar nommen wurde, dan jildt ek foar fraach 45 ('It Frysk fan it hânwurdbboek (1984/1985) fan de Fryske Akademy is meast basearre op' ensfh.), dat in protte respondinten (43,8%) der net útkamen.

Ut it oersjoch is fierder op te meitsjen, dat fan de 20 fragen 14 op it Frysk yn it algemien en 6 (23, 28, 36, 40, 48 en 52) op it Frysk fan de respondinten sels slane. Fan dy 6 hawwe 4 (28, 40, 48, 52) boppedat allinne mar betrekking op de kategory 'oars', m.o.w. foar safier't de kategoryen 'wit net' en/of 'net ynfolle' in relatyf hege skoare hawwe, giet it yn 18 fan de 20 gefallen om fragen oer it Frysk yn it algemien. Dát de respondinten dêr ûnwisser oer binne as oer har eigen Frysk, is net ferrassend, mar dat der sa'n útsprutsen twadieling is miskien wol.

Fan boppesteande 20 fragen geane 7 (10, 11, 17, 18, 30, 44, 54) oer it ûnderdiel 'Algemiene oanwêzigens en akseptaasje fan de noarm' (§ 2.5; hat meiinoar 8 fragen). Yn alle sân gefallen giet it allinne om de rubryk 'wit net'. De ûnwittendheid oer dat ûnderdiel is dus relatyf heech. Itselde jildt foar it 'Plak fan de Fryske dialekten yn it Frysk yn it algemien' (§ 2.3; 3 (13, 22 en 45) fan de 4 fragen) en, wat minder sterk, foar 'Frysk tusken folkstaal en kultuertaal' (§ 2.1; 4 (6, 8, 37 en 49) fan de 7 fragen).

Yn sân fragen hat op syn minst 10% fan de respondinten de kategory 'oars' ynfolle. It giet, ôfsjoen fan 22, de iennichste fraach oer de taak fan it ûnderwiis op it mêd fan de dialektyske eigenaardichheden, hieltiten om parallelfragen oangeande mûnling en skriftlik Frysk: 8+37 (libbenskrêft fan it Frysk), 48+28 ('Hollandofoby') en 52+40 (argaïsmen). Dy ûnderwerpen joegen dus de measte oanlieding ta nuansearring of soms ek wol ôfwizing fan de yn it foar jûne antwurdmoglikheden.

Der is in dúdlike (en net ûnferwachtse) korrelaasje tusken de 14 fragen dêr't de grutste ferdielens oer bestiet en de 20 fragen út it boppesteande oersjoch: 12 fan de 14 (39 en 42 *net*) binne dêr yn werom te finen.

Ta beslút kin konkludearre wurde, dat de respondinten har oer it generaal kundich achtsje op it mêd fan de stelde fragen en dat se dêr boppedat in (dúdlike) miening oer hawwe. In oare konklúzje kin wêze, dat de stelde fragen yn har gehiel goed te beantwurdzjen wienen.

Der is in opfallend ûnderskie yn it oardiel fan de respondinten oer de *algemiene* en oer har *eigen* sprek- en skriuwtaal. As se útspraken oer it Frysk yn it algemien dogge, konstatare se yn 'e regel wol ferskil: de sprektaal is mear as de skriuwtaal beynfloede troch it Hollânsk (1, 24+26), suveret mear de tekoarten út it Hollânsk wei oan (39+32), befettet mear dialektyske eigenaardichheden (4), is mear folkstaal (6+49), hat minder libbenskrêft (8+37). Skriftlike boarnen (44+35), yn it bysûnder it hânwurdbboek 1984-1985 fan de Fryske Akademy (11+33), binne mear noarm foar de skriuw- as foar de sprektaal en dy noarm wurdt ek mear foar de skriuw- as foar de sprektaal akseptearre (18+17). Der is ien dúdlike útsûndering op dat algemiene patroan, nammentlik de fragen oer de 'lossens' fan de noarm (10+33): op dat punt meitsje de respondinten amper

ferskil. Dat jildt ek foar it oardiel oer de *eigen* sprek- en skriuwtaal, byg. oangeande Hollanisten (53+27), mei it Hollânsk te identifisearjen foarmen (48+28), argaïsmen (52+40) en purismen (9+29). In útsûndering foarmje de fragen oer stilearring (34+43) en foaral oer de dialektyske eigenaardichheden (42+19): it eigen skreaune Frysk wurdt mear stilearre en befettet (gâns) minder dialektyske eigenaardichheden as it eigen sprutsen Frysk. De ôfslutende konklúzje soe wêze kinne, dat de AFUK-lesjouwers en literêre skriuwers fan har eigen taalgebrûk sizze, dat it net of amper bydraacht ta it neffens har wol besteande ferskil tusken it Frysk as sprek- en skriuwtaal.

As wy de lesjouwers, skriuwers, froulju en manlju meiinoar fergelykje, dan kin de belangrykste konklúzje wêze, dat de ûnderlinge ferskillen yn 'e regel net grut binne (T-1). In twadde algemiene tindins is, dat trochinoar rekkene lesjouwers (wat) faker as skriuwers en froulju (wat) faker as manlju de strekking fan de stelling (foar safier't it om in ja-/ neefraach giet) befêstigjend beantwurdzje (T-2), wêrby't de ferskillen tusken oan 'e iene kant lesjouwers en froulju ûnderling en oan 'e oare kant skriuwers en manlju ûnderling yn 'e measte gefallen marzjinaal (< 10%) binne: fan de mar njoggen fragen (3, 6, 16, 40, 23, 36, 43, 48 en 50) mei gruttere ferskillen as 10% yn de antwurdkategory mei de heechste skoare komt allinne fraach 36 boppe de 20% út (persintaazje ja-wurden: lesjouwers: 71,2; froulju: 49). Op beide tendinzen is lykwols in tal útsûnderingen, dy't ik hjirûnder neamesil. As wy 'grut' yn T-1 opfetsje as minimaal 20%, dan giet it om it neikommend oersjoch:

UTSUNDERINGEN OP T-1 (FERSKILLEN $\geq$ 20%)

fraach	6	25	16	42	11	54	3	31	36	23
kategory										
lesjouwers	-	76,3	-	61	-	72,9	79,7	86,4	71,2	84,8
skriuwers	-	55,3	-	28,2	-	47	40	64,7	28,2	41,2
froulju	54,9	-	76,4	54,9	72,5	74,5	-	-	-	-
manlju	29	-	54,8	34,4	50,5	48,4	-	-	-	-

6. It SPRUTSEN Frysk is in /folkstaal/ *sit tusken folkstaal en kultuertaal yn / is op wei om kultuertaal te wurden/ kultuertaal/ wit net/ oars, ntl. ...*
25. Ik beskôgje de behearsking fan it Hollânsk (neist it Frysk) foar myn MUNLING Frysk/ myn MUNLING Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstrekkje wat net jildt) as in *foardiel/ neidiel/ net fan belang/ wit net/ oars, ntl. ...*
16. It Frysk, sa't dat fêstlein is yn û.m. wurdboeken, grammatika's en literatuer, is ryk genôch om "alles" yn SKRIUWE te kinnen. */ja/nee/ wit net/ oars, ntl.*

42. Ik besykje om myn MUNLING Frysk/ MUNLING Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik frij te hâlden fan dialektyske eigenaardichheden. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
11. It hânwurdboek (1984/1985) fan de Fryske Akademy is in belangrike boarne foar de noarm fan it SPRUTSEN Frysk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
54. Der bestiet ûnder literêre skriuwers yn it Frysk/ AFUK-lesjouwers (trochstreekje wat net jildt) in soarte fan algemiene noarm foar it skreaune Frysk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
3. Ik ha foar myn literêr wurk/ myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) ferlet fan ynformaasje (teoretysk en/of praktysk (foarbylden)) oer de ynfloed fan it Hollânsk op it Frysk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
31. Ik doch foar myn literêr wurk / myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) /selden/ *geregeld*/ wit net/ oars, ntl. ...
in berop op in Frysk wurdboek om te witten oft in wurd goed Frysk is.
36. Ik ha foar myn literêr wurk /myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) ferlet fan in dúdlike, troch treden (byg. de Fryske Akademy) op te stellen taalnoarm. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
23. As der in dúdlike, troch treden (byg. de Fryske Akademy) fêstleine taalnoarm komme soe, dan soe ik my dêr foar myn literêr wurk /myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) oan hâlde. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

Taljochting en kommentaar: alle sifers binne wer yn persintaazjes jûn. Se hawwe hieltiten betrekking op de kategory mei de heechste skoare (yn de fragen hjirboppe yn skeanprint). In streekje wol sizze, dat de ferskillen < 20% binne. It liket my ta, dat út boppesteand oersjoch twa belangrike konklúzjes te lûken binne: 1. fan de 47 fragen is yn 10 in relatyf grut ferskil tusken twa of mear groepen te konstatearjen; dat oantal is net yn striid mei de earstneamde tindins, mar leit de klam op 'yn 'e regel' en it is in befêstiging fan de twadde tindins; 2. yn de fragen 42, 3, 36 en 23, wêrby't it hieltiten om de lesjouwers en skriuwers giet, moat sprutsen wurde fan in twadieling ûnder de respondinten: lesjouwers wize yn har eigen taalgebrûk (ek it skriftlike) dialektyske eigenaardichheden algemien ôf, skriuwers dogge dat foar it eigen mûnlinge taalgebrûk oer it generaal net, lesjouwers hawwe wol ferlet fan in troch treden op te lizzen noarm en sille har dêr by ynfiering ek oan hâlde, skriuwers steane foar ferlet en akseptaasje folle ôfwizender oer. Opmerklik yn dit ferbân is, dat it yn boppesteand oersjoch yn acht fan de tsien fragen om noarmkwestjes giet.

Wie wat T-1 oanbelanget yn tsien fragen in grutter ferskil as 20% tusken twa groepen oanwêzich, de útsûnderingen op T-2, dus dat skriuwers (wat) faker as lesjouwers en manlju (wat) faker as froulju de strekking fan de stelling befêstigje, sitte allegearre ûnder de 20%. De seis fragen (16, 18, 34, 30, 34, 37 en 52¹) net meirekkene dêr't de ferskillen lytser as 10% binne, giet it om de neikommende sân fragen:

---

1. Foar fraach 52 moat sjoen wurde nei de kategory 'nee'.

	39	32 (ja)	32 (nee)	43	50	5 (ja)	5 (nee)	40	35
fraach									
kategory									
lesjouwers	39	-	-	-	44,1	10,2	83,1	39	55,9
skriuwers	52,9	-	-	-	57,6	10,6	75,3	47	72,9
froulju		11,8	66,6	74,5	-	7,8	86,2	35,3	-
manlju		24,7	52,7	89,2	-	11,8	74,2	48,4	-

39. It MUNLING brûkte Frysk is in ûnfolsleine taal, dy't de tekoarten meast út it Hollânsk wei oansuveret. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
32. It SKREAUNE Frysk is in ûnfolsleine taal, dy't de tekoarten meast út it Hollânsk wei oansuveret. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
43. Ik besykje om myn LITERER SKRIFTLIK Frysk/ SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) te stilearjen. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
50. It skriuwen fan literatuer yn it Frysk/ lesjaan yn it Frysk (trochstreekje wat net jildt) stiet foar myn prinsipiële los fan taalpolitike idealen. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
5. Ik ha in hekel oan it Hollânsk. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
40. Ik besykje om yn myn LITERER SKRIFTLIK Frysk /SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) ek ferâlderjende /ferâldere wurden en wurdfoarmen (byg. ponge, jûpe efter, eat, immen) te brûken. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*
35. De noarm foar it SKREAUNE Frysk is op in dúdlike en brûkbere wize te finen yn byg. wurdboeken, grammatika's en de literatuer. */ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...*

Taljochting en kommentaar alle sifers binne wer yn persintaazjes jûn. Se hawwe lykas hjirfoar hieltiten betrekking op de kategory mei de heechste skoare. Yn de fragen 32 en 5 wie dat 'nee'. Om in útsûndering op T-2 te foarmjen, moatte yn sa'n gefal lesjouwers relatyf faker as skriuwers en froulju faker as manlju mei 'nee' antwurdzje. Foar de dúdlikens haw ik dêrby ek de persintaazjes foar de ja-antwurden jûn. Sjoch fierder de taljochting op T-1.

Ut it boppesteande oersjoch docht bliken, dat it grutste ferskil tusken twa groepen 17% is (lesjouwers en skriuwers yn fraach 35). Yn de (mar) seis oare fragen leit dat ûnder de 15%. Dy útkomst is in befêstiging fan (foaral) T-1 en T-2.

3. *Beslút*

It beslút út 1985 fan de Algemeine Fryske Underrjocht Kommissje om allinne dy foarmen ta te stean dy't foarkomme yn it saneamde hânwurdbboek fan de Fryske Akademy (2 dln; 1984-1985) en by farianten dêryn de foarkar te jaan oan de fierst fan it Hollânsk ôfsteande wurden, moat sjoen wurde as in belangrike bydrage ta de fierdere normearing fan it Frysk. It AFUK-beslút hat by myn witten ûnder eigen personiel en lesjouwers gjin (iepenbier makke) protesten opropen en ûnder de by dy ynstelling publisearjende skriuwers amper. Dochs sil ôfwachte wurde moatte yn hoefier't der ek in bredere basis is foar it krewearjen fan de AFUK op it mêd fan de noarm. Ien manier om dêr wat mear oer oan 'e weet te kommen, is it freegjen fan de miening fan oare groepen taalbrûkers as AFUK-lesjouwers en literêre skriuwers. Dêrby soe yn alle gefal tocht wurde kinne oan jongeren, byg. leerlingen en studinten Frysk (al lykje dy hieltiten seldsumer te wurden). Ek soe apart sjoen wurde kinne nei ûnderwerpen dy't út myn enkête as kwestieus nei foaren kommen binne, byg. it plak fan typyske dialektfoarmen yn it eigen taalgebrûk, of nei tema's dy't ik net oan 'e oarder steld ha, byg. de útspraak en de stavering. As oanfolling op myn stúdzje liket it my fierder tige winsklik ta om besteande *teksten*, literêre en net-literere, op noarm te ûndersykjen: men soe dan rapportearre en feitlik taalgedrach en taalgebrûk neist inoar sette kinne. Mei Van der Veen syn wurdbboekûndersyk soe sa in wiid perspektyf ûntstean, dat neffens my in earsten betingst is om hokfoar eventuele fierdere stappen dan ek op it mêd fan de taalnormearing te ûndernimmen.

BIBLIOGRAFY

- Dijkstra/Hiemstra Th. Dijkstra en S.T. Hiemstra 1977. *Schooltypen en interferentieproblematiek bij van huis uit friestalige kinderen; een toetsingsonderzoek naar de invloed van de taligheid van de school op het vóorkomen van morfologische interferenties bij van huis uit friestalige kinderen op het homogeen friestilig platteland*. S.p.
- Feitsma 1987a T. Feitsma, 'De nwarm fon it Frysk by Radio-Fryslôn'. Yn: *Fryx. tydskrift foar polityk en kultuer*, jrg. 8 (1987), nû. 2, s.74-75.
- Feitsma 1987b A. Feitsma. 'Geschiedenis en karakter van de friese norm'. Yn: J. de Rooij (red.). *Variatie en Norm in de Standaardtaal*. Amsterdam, s. 57-70.
- Gorter e.o. 1984 D. Gorter e.o. *Taal yn Fryslân; ûndersyk nei taalgedrach en taalhâlding yn Fryslân*. Ljouwert..
- Sijens 1984 H. Sijens. 'Taalnoarm is by AFUK-lesjouwens net gelyk'. Yn: *De Pompeblêden*, jrg. 55 (1984), nû. 12, s. 260-261.
- Tamminga 1963 D.A. Tamminga. *Op 'e taelhelling; losse trochsneden fan Frysk taellibben I*. Boalsert, s. 23-26.
- Van der Woude 1960 G. v.d. Woude. 'Standaardtaal en dialekt in Friesland'. Yn: *Taal en Tongval*, jrg. 12 (1960), s. 9-23.

TAHEAKKE I

FRYSK YNSTITUT RUG
Gr. Rozenstr. 31
9712 TG GRINS/GRONINGEN
till. 050-635944

NET FERJITTE: Ik folje de enkête yn as: literêr skriuwer yn it Frysk/ AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt).

1. Yn it SKREAUNE Frysk komme folle minder Hollanisten foar as yn it sprutsen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
2. As Frysk literator/ AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) bin ik meiferantwurdlik foar de kwaliteit, de gevens, de suverens, fan it Frysk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
3. Ik ha foar myn literêr wurk/ myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) ferlet fan ynformaasje (teoretysk en/of praktysk (foarbylden)) oer de ynfloed fan it Hollânsk op it Frysk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
4. Yn it SKREAUNE Frysk komme folle minder dialektyske eigenaardichheden foar as yn it sprutsen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl....
5. Ik ha in hekel oan it Hollânsk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
6. It SPRUTSEN Frysk is in /folkstaal/ sit tusken folkstaal en kultuertaal yn/ is op wei om kultuertaal te wurden/ kultuertaal/ wit net/ oars, ntl. ...
7. Ik doch foar myn literêr wurk/ myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt)/ selden/ geregeld/ faak/ wit net/ oars, ntl. ... /in berop op in wurdboek Hollânsk-Frysk om foar in Hollânske foarm it Fryske ekwivalint te finen.
8. It SPRUTSEN Frysk hat foldwaande libbenskrêft om him oan te passen oan feroare/ feroarjende maatskiplike en kulturele omstannichheden en dochs in selsstannige taal te bliuwen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
9. As foar in frjemd wurd in goede Fryske term bestiet (byg. goal - doelpunt, religy - godstsjinst) brûk ik yn myn MUNLING Frysk/ MUNLING Frysk yn

AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik de Fryske foarm. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

10. De noarm dy't foar it SPRUTSEN Frysk jildt, is 'losser', stiet mear fariaasje ta, as dy foar it sprutsen Hollânsk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
11. It hânwurdboek (1984/1985) fan de Fryske Akademy is in belangrike boarne foar de noarm fan it SPRUTSEN Frysk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
12. It ûnderwiis yn it Frysk moat de Hollanismen bestride. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
13. It bêste, suverste, geefste, Frysk wurdt praat yn/. . . . .
(plak(ken) en/of stre(e)k(en) neame)/ wit net/ oars, ntl. ...
14. Ik besykje om yn myn MUNLING Frysk/ MUNLING Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) de folkstaal (útsein de Hollanismen/ en/of de dialektyske eigenaardichheden (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik benei te kommen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
15. Ik beskôgje de behearsking fan it Hollânsk (neist it Frysk) foar myn LITERER SKRIFTLIK Frysk/ myn SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) as in /foardiel/ neidiel/ net fan belang/ wit net/ oars, ntl. ...
16. It Frysk, sa't dat fêstlein is yn û.m. wurdboeken, grammatika's en literatuer, is ryk genôch om "alles" yn SKRIUWE te kinnen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
17. De noarm foar it SKREAUNE Frysk sa't dy fêstlein is yn byg. wurdboeken, grammatika's en literatuer, wurdt troch de brûkers fan it Frysk algemien akseptearre. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
18. De noarm foar it SPRUTSEN Frysk sa't dy fêstlein is yn byg. wurdboeken, grammatika's en literatuer, wurdt troch de brûkers fan it Frysk algemien akseptearre. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
19. Ik besykje om myn LITERER SKRIFTLIK Frysk/ SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik frij te hâlden fan dialektyske eigenaardichheden. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
20. Hollanismen en/of dialektyske eigenaardichheden (trochstreekje wat net jildt) net meirekkene, is it ferskil tusken sprek- en skriuwtaal yn it Frysk /lyts/ tusken lyts en grut/ grut/ wit net/ oars, ntl. ...

21. Ik besykje om yn myn LITERER SKRIFTLIK Frysk /SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) de folkstaal (útsein de hollanisten en/of de dialektyske eigenaardichheden) (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik benei te kommen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
22. It ûnderwiis yn it Frysk moat de dialektyske eigenaardichheden bestride. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
23. As der in dúdlike, troch treden (byg. de Fryske Akademy) fêstleine taalnoarm komme soe, dan soe ik my dêr foar myn literêr wurk /myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) oan hâlde. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
24. De ynfloed fan it Hollânsk op it SPRUTSEN Frysk is /lyts/ tusken lyts en grut/ grut/ wit net/ oars, ntl. ...
25. Ik beskôgje de behearsking fan it Hollânsk (neist it Frysk) foar myn MUNLING Frysk/ myn MUNLING Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) as in /foardiel/ neidiel/ net fan belang/ wit net/ oars, ntl. ...
26. Der is in ferbân tusken it al as net mijen fan hollanisten en/of dialektyske eigenaardichheden (trochstreekje wat net jildt) en de persoan(en) dêr't ik mei PRAAT. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
27. Ik besykje om myn LITERER SKRIFTLIK Frysk /SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik frij te hâlden fan hollanisten. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
28. As yn it Frysk twa farianten mei deselde betsjutting tastien binne (byg. belangryk - wichtich, skele - skille, kastje - kastke), brûk ik yn myn LITERER SKRIFTLIK Frysk/ SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik de fierst fan it Hollânsk ôfsteande foarm. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
29. As foar in frjemd wurd in goede Fryske term bestiet (byg. goal - doelpunt, religy - godstsjinst) brûk ik yn myn LITERER SKRIFTLIK Frysk/ SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik de Fryske foarm. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
30. De noarm dy't foar it SKREAUNE Frysk jildt, is 'losser', stiet mear fariaasje ta, as dy foar it skreaune Hollânsk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
31. Ik doch foar myn literêr wurk / myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje

- wat net jildt) /selden/ geregeld/ wit net/ oars, ntl. ... /in berop op in Frysk wurdboek om te witten oft in wurd goed Frysk is.
32. It SKREAUNE Frysk is in ûnfolsleine taal, dy't de tekoarten meast út it Hollânsk wei oansuveret. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
  33. It hânwurdboek (1984/1985) fan de Fryske Akademy is in belangrike boarne foar de noarm fan it SKREAUNE Frysk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
  34. Ik besykje om myn MUNLING Frysk /myn MUNLING Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) te stilearjen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
  35. De noarm foar it SKREAUNE Frysk is op in dúdlike en brûkbere wize te finen yn byg. wurdboeken, grammatika's en de literatuer. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
  36. Ik ha foar myn literêr wurk /myn wurk as AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) ferlet fan in dúdlike, troch treden (byg. de Fryske Akademy) op te stellen taalnoarm. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
  37. It SKREAUNE Frysk hat foldwaande libbenskrêft om him oan te passen oan feroare/ feroarjende maatskiplike en kulturele omstannichheden en dochs in selsstannige taal te bliuwen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
  38. Der is in ferbân tusken it al as net mijen fan Hollanisten en/of dialektyske eigenaardichheden (trochstreekje wat net jildt) en de persoan(en) dêr't ik mei SKRIUW. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
  39. It MUNLING brûkte Frysk is in ûnfolsleine taal, dy't de tekoarten meast út it Hollânsk wei oansuveret. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
  40. Ik besykje om yn myn LITERER SKRIFTLIK Frysk /SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) ek ferâlderjende /ferâldere wurden en wurdfoarmen (byg. ponge, jûpe, efter, eat, immen) te brûken. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
  41. It is foar my hiel hiel goed mooglik om Frysk te PRATEN dat linich, natuerlik, is én tagelyk frij fan hollanisten en/of dialektyske eigenaardichheden (trochstreekje wat net jildt). /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
  42. Ik besykje om myn MUNLING Frysk/ MUNLING Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik frij te hâlden fan dialektyske eigenaardichheden. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

43. Ik besykje om myn LITERER SKRIFTLIK Frysk/ SKRIFTLIK Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) te stilearjen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
44. De noarm foar it SPRUTSEN Frysk is op in dúdlike en brûkbere wize te finen yn byg. wurdboeken, grammatika's en de literatuer. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
45. It Frysk fan it hânwurdboek (1984/1985) fan de Fryske Akademy is meast basearre op /Klaaifrysk/ Wâldfrysk/ /Súdhoeksk/ alle trije/ in boppe de Fryske dialekten steande taal/ wit net/ oars, ntl. ...
46. De ynfloed fan it Hollânsk op it SKREAUNE Frysk is /lyts/ tusken lyts en grut/ grut/ wit net/ oars, ntl. ...
47. Ik wol my as Frysk literator/ AFUK-lesjouwer (trochstreekje wat net jildt) ynsette foar it behâld fan it Frysk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
48. As yn it Frysk twa farianten mei deselde betsjutting tastien binne (byg. belangryk - wichtich, skele - skille, kastje -kastke), brûk ik yn myn MUNLING Frysk /MUNLING Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik de fierst fan it Hollânsk ôfsteande foarm. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
49. It SKREAUNE Frysk is in /folkstaal/ sit tusken folkstaal en kultuertaal yn/ is op wei om kultuertaal te wurden/ kultuertaal/ wit net/ oars, ntl. ...
50. It skriuwen fan literatuer yn it Frysk/ lesjaan yn it Frysk (trochstreekje wat net jildt) stiet foar my prinsipeel los fan taalpolitike idealen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
51. It is foar my hiel goed mooglik om Frysk te SKRIUWEN dat linich, natuerlik, is én tagelyk frij fan Hollanismen en/of dialektyske eigenaardichheden (trochstreekje wat net jildt). /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
52. Ik besykje om yn myn MUNLING Frysk/ MUNLING Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) ek ferâlderjende/ ferâldere wurden en wurdfoarmen (byg. ponge, jûpe, efter, eat, immen) te brûken. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...
53. Ik besykje om myn MUNLING Frysk/ MUNLING Frysk yn AFUK-learsitewaasjes (trochstreekje wat net jildt) safolle mooglik frij te hâlden fan Hollanismen. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

54. Der bestiet ûnder literêre skriuwers yn it Frysk/ AFUK-lesjouwers (trochstreekje wat net jildt) in soarte fan algemiene noarm foar it skreaune Frysk. /ja/ nee/ wit net/ oars, ntl. ...

OPMERKINGEN:

NET FERJITTE:

namme:

.....
.....

(as jo priis stelle op anonimens, dan kinne jo de namme (en eventueel it wenplak) wol weilitte; by it nei bûten bringen fan de útkomsten wurde fansels gjin nammen neamd).

wenplak: .....

geslacht: man/frou

leeftyd: .....

memmetaal: Frysk/ Nederlânsk/ oars, nammentlik: .....

..... (ûnder memmetaal is dy taal te ferstean dy't jo as bern it earste leard ha).

TAHEAKKE II

Oan de literêre skriuwers Frysk
en de AFUK-lesjouwers

Grins, 1 febrewaris 1988

Achte skriuwer/lesjouwer,

Hjirby stjoere wy jo bygeande enkête oer de noarm fan it Frysk ta. Jo kinne ús tige helpe troch dy yn te foljen (graach sa gau mooglik, *mar yn alle gefal foar 22 febrewaris o.s.* yn bygeande portfrije slúf weromstjoere). Hoewol't it in nochal lange fragelist wurden is, sil it ynfoljen foar 't neist net folle mear as in healoere tiid nimme. Wy binne fan doel om de útkomsten op in troch ús op 22 april o.s. yn de Fryske Akademy te organisearjen dei oer taalnoarm te presentearjen. Jo binne dy deis fan herten wolkom (sjoch bysletten programma, dat oanslút op de jiergearkomste fan 'It Skriuwersboun', dy't dyselde deis om 19.30, ek yn Ljouwert, begjint).

Wat de enkête oanbelanget noch it folgjende:

- wolle jo dúdlik oanjaan yn hokker kwaliteit (skriuwer of AFUK-lesjouwer) oft jo de enkête ynfolje?;
- wolle jo hieltiten trochstreekje wat *net* jildt (of fansels de mooglikheid 'oars, ntl. ...' ynfolje?;
- de measte fragen binne nochal absolút steld (byg. fraach 9). Ek as jo net ûnder alle omstannichheden (mar wol hast altiten of meastentiids) 'ja' of 'nee' op sa'n fraach antwurdzje kinne, fersykje wy jo dochs om dat te dwaan;
- by it beantwurdzjen fan de fragen moatte jo útgean fan de sitewaasje fan no;
- sa't jo sjen sille, slaan guon fragen op it Frysk yn it algemien, oaren op jo eigen Frysk;
- yn de fragen wurde in stikmannich begripen brûkt dy't miskien noch wat taljochte wurde moatte:
  - a. Hollânsk: Algemeen (Beschaafd) Nederlands, de taal sa't jo dy byg. yn de kranten lêze of op 'e radio en tillevyzje hearre;
  - b. Hollanismen: wurden, lûden, útdrukkingen, konstruksjes ensfh. út it Hollânsk;
  - c. dialektyske eigenaardichheden: wurden, lûden ensfh. dy't jo typearjend achtsje foar in bepaald Frysk dialekt (byg. 'saterdei' (Wâldfrysk), 'skunnen' (Súdhoeksk));
  - d. it skreaune Frysk: it Frysk sa't dat yn 'e wurdboeken, grammatika's en literatuer fêstlein is;

- e. it sprutsen Frysk: it Frysk sa't de trochsneed Fries dat praat;
- f. folkstaal: de taal dy't foar de deistige dingen troch it folk, "de gewoane man", brûkt wurdt;
- g. kultuertaal: de taal dy't ek yn "hegere", offisjele fermiddens (byg. media, ûnderwiis, tsjerke) in folweardich plak hat;
- h. stilearje: in "goede", fersoarge styl brûke.

Wy tankje jo fêst tige foar jo meiwurking.

Mei heechachtinge,
foar it Frysk Ynstitút,

(w.t. P. Breuker).